

A HANDBOOK ON

GENDER EQUALITY &
EMPOWERMENT.

YOUNG

GIRLS OF

**Η παρούσα έκθεση διενεργείται για τους σκοπούς
του σχεδίου**

**ADVOCACY FOR GENDER EQUALITY
AND ACTIVE CITIZENSHIP**

**Στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus +
Ανάπτυξη ικανοτήτων στον τομέα της νεολαίας**

Grant Agreement No. 608695/2019

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή στη θεωρία του φύλου

- 1.1. Εισαγωγή στην ορολογία του φύλου
- 1.2. Έμφυλοι ρόλοι
- 1.3. Το φύλο ως κοινωνικό κατασκεύασμα
- 1.4. Ταυτότητα φύλου

2. Προσεγγίσεις στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών

- 2.1. Ισότητα των φύλων
- 2.2. Ισονομία των φύλων
- 2.3. Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων

3. Η ιστορία του φύλου ως ξεχωριστό ακαδημαϊκό πεδίο

- 3.1. Η ιστορία του φύλου ως ξεχωριστό πεδίο
- 3.2. Το ακαδημαϊκό πεδίο σε συνάρτηση με τα δικαιώματα των γυναικών

4. Στερεότυπα και Κοινωνικό Φύλο

- 4.1. Εισαγωγή στα στερεότυπα
 - 4.1.1. Κοινωνικά στερεότυπα
 - 4.1.2. Προκαταλήψεις
 - 4.1.3. Κοινωνική ταυτότητα και κοινωνικές αναπαραστάσεις
- 4.2. Στερεότυπα φύλου: Μια βασική κατηγορία στερεοτύπων
 - 4.2.1. Σεξισμός: κακοπροαίρετη προκατάληψη βάσει φύλου
- 4.3. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνικοποίηση των φύλων
- 4.4. Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη δημιουργία στερεοτύπων φύλου

5. The role of non-formal education in breaking stereotypes

- 5.1. Τι είναι η μη τυπική εκπαίδευση;
 - 5.1.1. Γιατί είναι απαραίτητη η μη τυπική εκπαίδευση;
 - 5.1.2. Μορφές μη τυπικής εκπαίδευσης
 - 5.1.2.α. Βιωματική μάθηση
 - 5.1.2.β. Μαθαίνω κάνοντας
 - 5.1.3. Μη τυπική εκπαίδευση για νέους
- 5.1.4. Ενδυνάμωση γυναικών και κοριτσιών μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – Γλωσσάρι όρων που σχετίζονται με το φύλο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – Ορόσημα στην ιστορία του διεθνούς γυναικείου κινήματος

6.1. Δικαιώματα ψήφου για τις γυναίκες

6.1.1. Πρώτοι στον κόσμο

6.1.2. Πρώτοι στην Ευρώπη

6.1.3. Δεδομένα για τις χώρες εταίρους του έργου

6.2. Πολιτική συμμετοχή: Γυναίκες στο Κοινοβούλιο

6.3. Πολιτική συμμετοχή: Γυναίκες στην κυβέρνηση

6.4. Πολιτικές για το φύλο και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) ανά χώρα

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εγχειρίδιο για την

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

και

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Όταν μιλάμε για έννοιες όπως η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών, πρέπει να λάβουμε υπόψη την έννοια του φύλου και τις πολλές παραμέτρους που περιλαμβάνει, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλών ορισμών και των πτυχών που έχει χρησιμοποιηθεί διαχρονικά και διαχωρικά. Το φύλο είναι ένας δυναμικός όρος που εξελίσσεται ανάλογα με τον χρόνο, χώρο, πολιτισμό, θρησκεία ή εθνοτική ομάδα. Μια εξέχουσα ακτιβίστρια για την ισότητα των φύλων, η Chimamanda Ngozi Adichie έδωσε μια συνοπτική, γεμάτη νόημα ομιλία (TED Talks) εξηγώντας γιατί "Πρέπει όλοι να είμαστε φεμινίστριες". Παρατίθεται ένα μικρό απόσπασμα που συνοψίζει με ευκρίνεια τις έννοιες και τις ιδέες που εντοπίζονται στο εγχειρίδιο που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του σχεδίου ADVOCACY FOR GENDER EQUALITY AND ACTIVE CITIZENSHIP που χρηματοδοτείται από το Erasmus Plus και υλοποιείται αυτή την περίοδο από το Ινστιτούτο Ερευνών Προμηθείας και εταίρους από Βουλγαρία, Αγγλία και Κιργιστάν.

«... Τις πλείστες θέσεις της εξουσίας και κύρους καταλαμβάνουν οι άνδρες. Η κάτοχος του Νόμπελ Ειρήνης, Wangari Maathai, το έθεσε απλά και συνοπτικά όταν είπε, «Όσο πιο ψηλά πηγαίνεις, τόσο λιγότερες γυναίκες υπάρχουν».

[...] Στην κυριολεξία, οι άντρες κυβερνούν τον κόσμο. Και αυτό είχε νόημα πριν από χίλια χρόνια. Επειδή τα ανθρώπινα όντα ζούσαν τότε σε έναν κόσμο στον οποίο η σωματική δύναμη ήταν το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό για την επιβίωση. [...]. Αλλά σήμερα ζούμε σε έναν πολύ διαφορετικό κόσμο. Το άτομο που είναι πιο πιθανό να ηγηθεί δεν είναι το σωματικά ισχυρότερο άτομο, είναι το πιο δημιουργικό άτομο, το πιο έξυπνο άτομο, το πιο καινοτόμο άτομο και δεν υπάρχουν ορμόνες για αυτά τα χαρακτηριστικά. Ένας άντρας είναι τόσο πιθανό όσο μια γυναίκα να είναι έξυπνος, να είναι δημιουργικός, να είναι καινοτόμος. Έχουμε εξελιχθεί, αλλά μου φαίνεται ότι οι ιδέες μας για το φύλο όχι.

[...] η έννοια του φύλου όπως είναι αντιληπτή σήμερα αποτελεί κατάφωρη αδικία. Πρέπει όλοι να είμαστε θυμωμένοι. Ο θυμός έχει διαχρονικά αποδείξει ότι επιφέρει θετική αλλαγή, αλλά εκτός από το να είμαι θυμωμένη, έχω επίσης ελπίδα γιατί πιστεύω βαθιά στην ικανότητα των ανθρώπων να αναδιαμορφώνονται προς το καλύτερο.

[...] Αυτός είναι ο τρόπος για να ξεκινήσετε. Πρέπει να μεγαλώσουμε τις κόρες μας διαφορετικά. Πρέπει επίσης να μεγαλώσουμε τους γιους μας διαφορετικά. Καταπνίγουμε την

ανθρωπότητα των αγοριών. Ορίζουμε την αρρενωπότητα με πολύ στενό τρόπο. Διδάσκουμε στα αγόρια να φοβούνται τον φόβο, την αδυναμία, την ευπάθεια.

Το πρόβλημα με το φύλο είναι ότι ορίζει πώς πρέπει να είμαστε παρά να αναγνωρίζουμε πώς είμαστε.

[...] Τι γίνεται αν, στην ανατροφή των παιδιών, εστιάζουμε στην ικανότητα, αντί στο φύλο; Τι γίνεται αν, στην ανατροφή των παιδιών, επικεντρωνόμαστε στο ενδιαφέρον και όχι στο φύλο;

[...] Μερικές φορές εξακολουθώ να νιώθω πολύ ευάλωτη απέναντι στο τι αναμένεται από τα φύλα. [...] Επέλεξα να μην είμαι πλέον απολογητική για τη θηλυκότητά μου. Και θέλω να με σέβονται για το ότι είμαι γυναίκα γιατί το αξίζω.»

1

Εισαγωγή στη θεωρία του ΦΥΛΟΥ

The problem with gender is that it prescribes how we 'should' be, rather than recognizing how we are.

Το πρόβλημα με το φύλο είναι ότι ορίζει πώς πρέπει να είμαστε, αντί να αναγνωρίζει πώς είμαστε.

Chimamanda Ngozi Adichie,
Author, Gender Equality activist

1. Εισαγωγή στο φύλο

1.1. Εισαγωγή στην ορολογία του φύλου

Ο ορισμός της έννοιας του φύλου, προϋποθέτει να υπάρξει διευκρίνιση μεταξύ δύο σύγχρονων όρων που πολύ συχνά μπερδεύονται, η έννοια του βιολογικού φύλου (sex) και του κοινωνικού φύλου (gender). Το βιολογικό φύλο δεν είναι πανομοιότυπο με το κοινωνικό φύλο και ο προσδιορισμός του κοινωνικού φύλου δεν δίνει κατ' ανάγκην πληροφορία για το βιολογικό φύλο ενός ανθρώπου.

Το **βιολογικό φύλο** περιγράφει τις βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αναφέρεται στα χρωμοσωμικά, γονιδιακά και ανατομικά χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το βιολογικό φύλο.

Το **κοινωνικό φύλο**, από την άλλη πλευρά, είναι ένας κοινωνικά και πολιτισμικά χρωματισμένος όρος, που χρησιμοποιείται παραδοσιακά για να διακρίνει τους ανθρώπους βάσει μιας αντιληπτής διαφοράς μεταξύ των φύλων. Το κοινωνικό φύλο ενέχει κοινωνικό νόημα και μεταφέρει τις προσδοκίες που έχει η κοινωνία σχετικά με τα χαρακτηριστικά, τις δυνατότητες και τις αναμενόμενες συμπεριφορές των γυναικών και των ανδρών που κωδικοποιούνται ως θηλυκότητα και αρρενωπότητα. Το κοινωνικό φύλο ενός ατόμου εκφράζεται σημειολογικά συνήθως μέσα από τα ρούχα, φυσική εμφάνιση, συνολική συμπεριφορά και χειρονομίες.

Όπως το θέτει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) το βιολογικό φύλο αναφέρεται στα βιολογικά και φυσιολογικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν τους άνδρες και τις γυναίκες, ενώ το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στους κοινωνικά δομημένους ρόλους, συμπεριφορές, δραστηριότητες και χαρακτηριστικά που μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί κατάλληλα για τους άνδρες και τις γυναίκες. Δηλαδή «αρσενικό» και «θηλυκό» είναι κατηγορίες φύλου, ενώ «αρρενωπότητα» και «θηλυκότητα» είναι κατηγορίες κοινωνικού φύλου.¹

Οι πτυχές του βιολογικού φύλου δεν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών, ενώ οι πτυχές του κοινωνικού φύλου μπορεί να διαφέρουν πολύ.² Έτσι, υπάρχουν μοναδικά γυναικεία βιολογικά χαρακτηριστικά όπως η εμμηνόρροια, το στήθος, η ικανότητα γαλουχίας και τα αρσενικά χαρακτηριστικά σεξ όπως οι όρχεις.

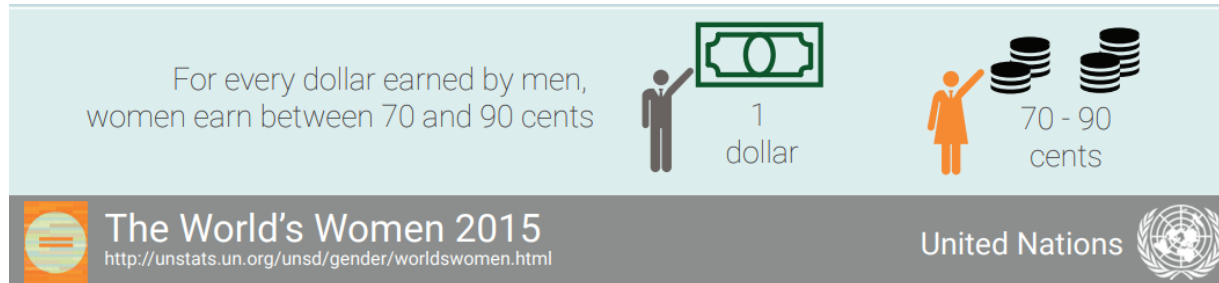
Ορισμένα χαρακτηριστικά φύλου είναι κοινά μεταξύ των κοινωνιών. Για παράδειγμα, στις περισσότερες χώρες οι εργαζόμενες γυναίκες αποζημιώνονται λιγότερο για την ίδια εργασία με τους άνδρες (Εκθεση των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες του κόσμου 2015, βλ. Γράφημα 1 παρακάτω) και δεν εκπροσωπούνται εξίσου σε θέσεις λήψης αποφάσεων με

¹ World Health Organisation, Διαθέσιμο στο <https://web.archive.org/web/20150818074425/http://apps.who.int/gender/whatisgender/en/index.html>

² World Health Organisation, Διαθέσιμο στο <https://web.archive.org/web/20150818074425/http://apps.who.int/gender/whatisgender/en/index.html>

τους άνδρες. Άλλα χαρακτηριστικά κοινωνικού φύλου διαφέρουν ανάλογα με τον πολιτισμό, την κοινωνία, τη θρησκεία και τον χρόνο. Ορισμένες κοινωνίες είναι πιο συντηρητικές όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο μια γυναίκα αναμένεται να ντυθεί (να καλύπτει τα πλείστα μέρη του σώματος), να συμπεριφέρεται (το κάπνισμα δεν είναι αποδεκτό, απαγορεύεται η οδήγηση) ή να είναι υπεύθυνη για όλες τις οικιακές εργασίες.

Γράφημα 1

Το φύλο περιλαμβάνει «τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά και ευκαιρίες που συνδέονται με το να είσαι άνδρας ή γυναίκα».³ Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) ορίζει το φύλο ως «τις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο τις νοητές όσο και τις απτές. Είναι μια κεντρική οργανωτική αρχή των κοινωνιών και συχνά διέπει τις διαδικασίες παραγωγής και αναπαραγωγής, κατανάλωσης και διανομής» (FAO, 1997).⁴ Το να είσαι άνδρας ή γυναίκα δεν περιλαμβάνει απλώς τα διαφορετικά βιολογικά και φυσικά χαρακτηριστικά. Περιλαμβάνει τους ρόλους και τις ευθύνες που ανατίθενται σε γυναίκες και άνδρες στην οικογένεια, στην κοινωνία και τον πολιτισμό. Αυτοί οι ρόλοι και οι προσδοκίες των φύλων μαθαίνονται. Δεν είναι έμφυτα χαρακτηριστικά. Διαφέρουν ανάλογα με το χρόνο, εντός του ίδιου και μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. Η οργάνωση δομών που διακρίνουν τους ανθρώπους στην κοινωνική σφαίρα (π.χ. πολιτική κατάσταση, τάξη, εθνικότητα, σωματική και διανοητική αναπηρία, ηλικία και άλλα) αλλάζουν αναλόγως τις προσδοκίες των φύλων και τους ρόλους των φύλων.

Το κοινωνικό φύλο συχνά ερμηνεύεται εσφαλμένα ως προώθηση μόνο των γυναικών. Ωστόσο, τα ζητήματα φύλου αφορούν τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες και τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ τους (σε μια πατριαρχική κοινωνία οι θέσεις εξουσίας προορίζονται για τους άνδρες γεγονός που οδηγεί στην κυριαρχία των ανδρών), οι ρόλοι που ανατίθενται σε καθέναν από αυτούς από την κοινωνία (ποιες συμπεριφορές και στάσεις θεωρούνται γενικά αποδεκτές, κατάλληλες για άνδρες και γυναίκες), την πρόσβαση που έχουν στους πόρους (υλικούς, οικονομικούς, ανθρώπινους, κοινωνικούς, πολιτικούς κ.λπ.), τον καταμερισμό της

³ UNFPA United Nations Population Fund, Διαθέσιμο στο <https://www.unfpa.org/resources/frequently-asked-questions-about-gender-equality>.

⁴ Διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/3/y5608e/y5608e01.htm>

εργασίας (στις γυναίκες ανατίθενται παραδοσιακά οι περισσότερες οικογενειακές ευθύνες), οι ευκαιρίες σε θέσεις λήψης αποφάσεων (π.χ. ευκαιρίες σταδιοδρομίας) και πολλά άλλα.

Οι σχέσεις μεταξύ των φύλων επηρεάζουν την ασφάλεια των νοικοκυριών, την οικογενειακή ευημερία, τον προγραμματισμό, την παραγωγή και πολλές άλλες πτυχές της ζωής (Bravo-Baumann, 2000).

1.2. Έμφυλοι ρόλοι

Οι σχέσεις μεταξύ των φύλων συνίστανται στους τρόπους με τους οποίους μια κουλτούρα ή κοινωνία καθορίζει τα δικαιώματα, τις ευθύνες και τις ταυτότητες ανδρών και γυναικών σε σχέση μεταξύ τους (Bravo-Baumann, 2000). Από αυτές τις σχέσεις προκύπτουν οι ρόλοι των φύλων.

Οι έμφυλοι ρόλοι είναι ο «κοινωνικός ορισμός» των γυναικών και των ανδρών. Διαφέρουν μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών και πολιτισμών, τάξεων, ηλικιών και κατά τη διάρκεια διαφορετικών περιόδων στην ιστορία (FAO, 1997).⁵ Παραδοσιακά, η ευθύνη του νοικοκυριού και της φροντίδας των παιδιών σχετίζεται με τις γυναίκες και ο ευθύνη της εξασφάλισης του φαγητού συνδέεται με τους άνδρες.

Οι έμφυλοι ρόλοι επικεντρώνονται στις αντιληπτές έννοιες της *αρρενωπότητας* και της *θηλυκότητας*, αν και υπάρχουν εξαιρέσεις. Οι έμφυλοι ρόλοι αποτελούν τους κοινώς αποδεκτούς κανόνες που καθορίζουν και περιγράφουν τη συμπεριφορά των φύλων σε μια δεδομένη κοινωνία, χώρο εργασίας, εκπαίδευση, θρησκεία, διαπροσωπικές σχέσεις και άλλα. Οι έμφυλες προσδοκίες δεν είναι ίδιες σε όλους τους πολιτισμούς. Σχηματίζουν ένα σύνολο συμπεριφορών που θεωρούνται γενικά αποδεκτές, κατάλληλες ή επιθυμητές για άτομα με βάση το βιολογικό ή αντιληπτό τους φύλο. Αυτό περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο αναμένεται να ενεργούμε, να μιλάμε, να ντυθούμε και να συμπεριφερόμαστε βάσει του βιολογικού φύλου που μας έχει ανατεθεί. Αυτό συνεπάγεται προσδοκίες από κορίτσια και γυναίκες που υπαγορεύουν ότι πρέπει να ντύνονται με γυναικείο τρόπο και να έχουν καλή συμπεριφορά, ενώ οι άνδρες αναμένεται να είναι ισχυροί, επιθετικοί, με αυτοπεποίθηση και να μην εκφράζουν συναισθήματα.

1.3. Το φύλο ως κοινωνικό κατασκεύασμα

Υπάρχει μια διαχρονική συζήτηση σχετικά με το κατά πόσον οι έμφυλοι ρόλοι και οι παραλλαγές τους είναι βιολογικά καθορισμένοι ή κοινωνικά δομημένοι. Από τη μία, θεωρείται ότι το φύλο καθορίζεται με βάση τα βιολογικά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν κάποιον είτε ως γυναίκα είτε ως άνδρα. Αυτό συνεπάγεται ότι το βιολογικό και κοινωνικό

⁵ Διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/3/y5608e/y5608e01.htm>

φύλο είναι έννοιες ταυτόσημες. Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται ότι το φύλο δεν αποδίδεται με βάση το βιολογικό φύλο αλλά είναι κοινωνικά δομημένο.

Τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη «γυναικεία» ή «ανδρική συμπεριφορά», που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τους ρόλους που παίζουν οι άνδρες και οι γυναίκες και τις προσδοκίες που τους επιβάλλονται, είναι χρονικά καθορισμένα (συχνά εντός του χρονικού πλαισίου μιας γενιάς) καθώς και γεωγραφικά, δηλαδή, είναι διαφορετικά σε διαφορετικά μέρη του κόσμου. Αυτό συνεπάγεται ότι τα χαρακτηριστικά του φύλου είναι κοινωνικά κατασκευασμένα, που κατ' επέκταση σημαίνει επίσης ότι «επιδέχονται αλλαγής με τρόπο που να καθιστά μια κοινωνία πιο δίκαιη».⁶

Εάν επομένως, η υποταγή των γυναικών (ή η κυριαρχία των ανδρών) είναι κοινωνικά δομημένη, τότε μπορεί να αλλάξει ή να τερματιστεί. Δεν είναι βιολογικά καθορισμένη ή μόνιμη.

Η αναγνώριση αυτού του γεγονότος είναι το πρώτο βήμα στην προσπάθεια οικοδόμησης τέτοιων κοινωνικών δομών που θα προσφέρουν στις γυναίκες ίσες ευκαιρίες με τους άνδρες, ώστε να μπορούν να λάβουν εκπαίδευση, να ενδυναμωθούν και να είναι παρούσες σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

1.4. Ταυτότητα φύλου

Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι ο αυστηρός διαχωρισμός μεταξύ αρρενωπότητας και θηλυκότητας δεν μπορεί να περιγράψει την ταυτότητα φύλου τους, καθώς δεν μπορούν να τοποθετηθούν στο απλό δυαδικό διαχωρισμό «αρσενικό» ή «θηλυκό». Η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου είναι ένας εσωτερικός ψυχολογικός παράγοντας που καθορίζει πού και πώς τοποθετούνται μέσα στο κοινωνικό σύστημα.

Οι άνθρωποι μπορούν να χρησιμοποιούν διαφορετικούς όρους για να προσδιορίσουν το φύλο τους εκτός από τον δυαδικό διαχωρισμό άνδρα / γυναίκας. Το μη δυαδικό (Non-binary) είναι ο πιο κοινός όρος που χρησιμοποιείται αυτήν τη στιγμή. Η μη δυαδική ταυτότητα δεν μπορεί να εκφραστεί με έναν μόνο ορισμό επειδή το υπάρχον κοινωνικό σύστημα του φύλου δεν έχει σαφείς ρόλους ή προσδοκίες για τη μη δυαδική ταυτότητα.

Οι όροι λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι και πανσεξουαλικοί αναφέρονται στον *σεξουαλικό προσανατολισμό* των ανθρώπων, δηλαδή σε ποιον νοιώθουν σεξουαλική έλξη, ενώ ο όρος τρανσέξουαλ αναφέρεται στην ταυτότητα του φύλου, δηλαδή «κάποιος του οποίου το φύλο διαφέρει από αυτό που του είχαν αναθέσει όταν γεννήθηκε». Όροι όπως

⁶ UNFPA United Nations Population Fund, Διαθέσιμο στο <https://www.unfpa.org/resources/frequently-asked-questions-about-gender-equality>.

queer και το μη δυαδικός αναφέρονται σε άτομα που δεν εμπίπτουν στην κατασκευή του φύλου ως άνδρες ή γυναίκες. Οι άνθρωποι Intersex γεννιούνται με φυσικά ή βιολογικά χαρακτηριστικά φύλου όπως αναπαραγωγική ή σεξουαλική ανατομία, ορμόνες ή χρωμοσώματα που δεν φαίνεται να ταιριάζουν στους τυπικούς ορισμούς των γυναικών ή των ανδρών.⁷ Τα χαρακτηριστικά του Intersex δημιουργούν ποικίλους φυσικούς ή βιολογικούς τύπους που μπορεί να μην αντιστοιχούν στις νομικές αντιλήψεις για το βιολογικό φύλο ή το κοινωνικό φύλο σε μια δεδομένη κοινωνία.

Η διαφορετικότητα στο βιολογικό φύλο, το κοινωνικό φύλο και η σεξουαλικότητα είναι το επίκεντρο του ενδιαφέροντος και της υπεράσπισης των LGBTIQ κοινοτήτων. Οι λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ, queer και intersex (LGBTQI) έχουν να αντιμετωπίσουν ορισμένα εμπόδια λόγω των ισχυρών πολιτιστικών και κοινωνικών κανόνων που περιβάλλουν την έκφραση του φύλου και τη σεξουαλικότητα στην πρόσβαση και την απόλαυση πολλών από τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην κοινωνική προστασία. Η International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans και Intersex Association (ILGA) το αναγνωρίζει αυτό, δηλώνοντας ότι «η κοινωνική και νομική διάκριση με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και την έκφραση του φύλου και το ενδοφυλετικό, είναι διαδεδομένη».

Ένα πιο λεπτομερές γλωσσάριο σχετικά με τους όρους σχετικά με το φύλο που παράγεται από την ILGA περιλαμβάνεται στην παρούσα έκθεση ως ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

⁷ Πάρθηκε από τη διαδικτυακή πλατφόρμα *Social Protection and Human Rights*. Η πλατφόρμα αποτελεί συνεργασία μεταξύ του Ερευνητικού Ινστιτούτου για Κοινωνική Ανάπτυξη των Η.Ε. (UNRISD) και την πρώην Ειδική εισηγητή για την ακραία φτώχεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα των Η.Ε., Magdalena Sepúlveda με στόχο την ενημέρωση και προοπτικές εφαρμογής μιας προσέγγισης στην κοινωνική ευημερία που να έχει ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό.

2

APPROACHES TO GENDER EQUALITY

Gender equality is more than a goal in itself. It is a precondition for meeting the challenge of reducing poverty, promoting sustainable development and building good governance.

Η ισότητα των φύλων είναι κάτι περισσότερο από στόχος. Αποτελεί προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της μείωσης της φτώχειας, της προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης και της οικοδόμησης χρηστής διακυβέρνησης.

Kofi Annan, Πρώην Γ.Γ. Ην. Εθνών

2. Προσεγγίσεις στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών

2.1. Ισότητα των φύλων

Γιατί οι κοινωνίες χρειάζονται την ισότητα των φύλων; Η ισότητα των φύλων είναι σημαντική αν θέλουμε να ζήσουμε σε κοινωνίες όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα τα απολαμβάνει το σύνολο του πληθυσμού, όπου γυναίκες και άνδρες απολαμβάνουν τις ίδιες ευκαιρίες, δικαιώματα και υποχρεώσεις σε όλες τις πτυχές της ζωής. Αυτό θα επιτευχθεί όταν υπάρχει ίση κατανομή ισχύος και επιρροής, ίσες ευκαιρίες για οικονομική ανεξαρτησία μέσω επαγγελματικής ανάπτυξης, ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση και ευκαιρίες να αναπτύξουν προσωπικές φιλοδοξίες, ενδιαφέροντα και ταλέντα, ίσες ευθύνες στο σπίτι και ως γονείς και να είναι εντελώς απαλλαγμένες από οποιοδήποτε εξαναγκασμό, εκφοβισμό και βία που βασίζεται στο φύλο τόσο στην εργασία όσο και στο σπίτι.⁸

Η ισότητα των φύλων σημαίνει ίση ορατότητα, ενδυνάμωση, ευθύνη και συμμετοχή γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Σημαίνει επίσης την ίση πρόσβαση σε και κατανομή των πόρων μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Η ισότητα των φύλων είναι ένας στόχος που τελικά θα αλλάξει τις δομές στην κοινωνία που οδηγούν σε άνισες σχέσεις εξουσίας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Η επίτευξη αυτού του στόχου έχει κεντρική σημασία για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη λειτουργία της δημοκρατίας, τον σεβασμό του κράτους δικαίου και την οικονομική ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα.⁹ Η επίτευξη της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών υπήρξε υψηλή στην ημερήσια διάταξη του έργου του Συμβουλίου της Ευρώπης εδώ και δεκαετίες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός περιεκτικού νομικού και πολιτικού πλαισίου. Αν και το νομικό καθεστώς των γυναικών έχει βελτιωθεί σημαντικά στην Ευρώπη, η ουσιαστική ισότητα απέχει πολύ από το να γίνει πραγματικότητα.

Η *Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW)*, η οποία επικυρώθηκε το 1979 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, είναι επίσης γνωστή ως το διεθνές νομοσχέδιο για τις γυναίκες. Περισσότερο από το 90% των κρατών μελών των Ηνωμένων Εθνών είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση. Η CEDAW περιέγραψε τη φύση και τη σημασία των διακρίσεων λόγω φύλου και της ισότητας των φύλων και καθορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών στην κατεύθυνση εξάλειψης των διακρίσεων για επίτευξη ουσιαστικής ισότητας.

⁸ UNFPA United Nations Population Fund, Διαθέσιμο στο <https://www.unfpa.org/resources/frequently-asked-questions-about-gender-equality>.

⁹ Έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Equality between men and women*. Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/090000168064f51b>

Η Σύμβαση καλύπτει όχι μόνο τους νόμους που εισάγουν διακρίσεις, αλλά και τις πρακτικές και τα έθιμα, και εφαρμόζεται όχι μόνο στις κρατικές δράσεις, αλλά και στην κρατική ευθύνη για την αντιμετώπιση των διακρίσεων εις βάρος γυναικών από ιδιωτικούς φορείς. Η Σύμβαση καλύπτει τόσο τα αστικά όσο και τα πολιτικά δικαιώματα (δικαίωμα ψήφου, συμμετοχή στη δημόσια ζωή, απόκτηση, αλλαγή ή διατήρηση της εθνικότητάς τους, ισότητα ενώπιον του νόμου και ελεύθερη κυκλοφορία) και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα (δικαιώματα εκπαίδευσης, εργασίας, υγείας και χρηματοοικονομική πίστωση) και περιγράφει τρόπους με τους οποίους τα κράτη πρέπει να εξαλείψουν τις διακρίσεις, μεταξύ άλλων μέσω κατάλληλης νομοθεσίας που απαγορεύει τις διακρίσεις ή θετικής δράσης για τη βελτίωση της κατάστασης των γυναικών.¹⁰

2.2. Ισονομία των φύλων

Ένας σχετικός όρος με την ισότητα των φύλων είναι αυτός της ισονομίας. Η έννοια της ισονομίας των φύλων αναφέρεται στην «δίκαιη μεταχείριση γυναικών και ανδρών, ανάλογα με τις αντίστοιχες ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ίση μεταχείριση ή μεταχείριση που είναι διαφορετική αλλά η οποία θεωρείται ισοδύναμη όσον αφορά τα δικαιώματα, τις παροχές, τις υποχρεώσεις και τις ευκαιρίες» (Διεθνές Γραφείο Εργασίας [ΔΟΕ], 2000).

Η ισότητα είναι λοιπόν η διαδικασία της δίκαιης μεταχείρισης τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών, η οποία τελικά οδηγεί στην ισότητα. Η δίκαιη μεταχείριση επιτυγχάνεται μέσω στρατηγικών και μέτρων που συμβάλλουν στην κάλυψη της ιστορικής και κοινωνικής κακομεταχείρισης των γυναικών που τους εμποδίζει να έχουν ίσες ευκαιρίες. Η ισονομία είναι το μέσο. Η ισότητα είναι το αποτέλεσμα. Ένα καλό παράδειγμα για να γίνει κατανοητή η διαφορά μεταξύ των δύο είναι οι πολιτικές ποσοστώςσεων στην πρόσληψη εργασίας ή στα πολιτικά αξιώματα και ούτω καθεξής. Η εφαρμογή ποσοστώςσεων για το πόσες γυναίκες πρέπει να συμμετέχουν σε ένα κρατικό κοινοβούλιο, για παράδειγμα, είναι μια στρατηγική που οδηγεί στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, η οποία αντισταθμίζει την έλλειψη κοινωνικής συνείδησης στην προώθηση των γυναικών σε υψηλά αξιώματα. Η ποσόστωση γίνεται ταυτόχρονα το εργαλείο, το μέσο με το οποίο μπορούμε να επιτύχουμε την ισότητα των φύλων μέσω της εμπέδωσης στην κοινωνική συνείδηση ότι οι γυναίκες θα έπρεπε φυσιολογικά να καταλαμβάνουν θέσεις λήψης αποφάσεων.

2.3. Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων

Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου είναι περισσότερο μια διαδικασία παρά ένας στόχος. Είναι η προσπάθεια να ενσωματωθούν οι ανησυχίες σχετικά με το φύλο στην

¹⁰ Πάρθηκε από τη ιστοσελίδα των ΗΕ, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Διαθέσιμο στο <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

ανάλυση, τη διαμόρφωση και την παρακολούθηση πολιτικών, προγραμμάτων και έργων ώστε να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων. Το UN ECOSOC (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών) περιγράφει την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου ως «τη διαδικασία αξιολόγησης των επιπτώσεων για τις γυναίκες και τους άνδρες κάθε προγραμματισμένης δράσης, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας, των πολιτικών ή των προγραμμάτων, σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα. Είναι μια στρατηγική για να κάνει τις ανησυχίες και τις εμπειρίες των γυναικών καθώς και των ανδρών ως αναπόσπαστη διάσταση του σχεδιασμού, της εφαρμογής, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης πολιτικών και προγραμμάτων σε όλους τους πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς, έτσι ώστε οι γυναίκες και οι άνδρες να επωφελούνται ισότιμα και να μην δαιωνίζεται η ανισότητα. Ο απώτερος στόχος είναι η επίτευξη της ισότητας των φύλων» (Συμφωνημένα συμπεράσματα ECOSOC 1997/2).

Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου είναι επομένως ένα μέσο που θα οδηγήσει στη τελική ισότητα των φύλων. Ο σκοπός της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου είναι η προώθηση της ενδυνάμωσης των γυναικών μέσω δραστηριοτήτων που θα αντιμετωπίσουν τις ανισότητες και τα κενά στις έμφυλες σχέσεις, θα επιτρέψει στις γυναίκες να έχουν πρόσβαση και να ελέγχουν τους πόρους, πρόσβαση σε υπηρεσίες, πληροφορίες και ευκαιρίες και να αυξήσουν τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η επίτευξη της ισότητας των φύλων έγκειται τόσο στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου όσο και στην προώθηση της χειραφέτησης των γυναικών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων.

3

Η ιστορία ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

*For most of history,
Anonymous was a woman*

*Για το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας,
Η γυναίκα ήταν ανώνυμη*

– Virginia Woolf, Author

3. Η ιστορία του φύλου ως ξεχωριστό ακαδημαϊκό πεδίο

3.3. Η ιστορία του φύλου ως ξεχωριστό πεδίο

Η ιστορία των φύλων περιλαμβάνει τη μελέτη της παρουσίας και της δραστηριότητας των γυναικών ως ιστορικά υποκείμενα και περιλαμβάνει το πώς, πότε και γιατί η ιστορία των γυναικών έχει εξελιχθεί ως ξεχωριστό ακαδημαϊκό πεδίο με τη δική του ιστορία και βιβλιογραφία.

Η μελέτη της ιστορίας των γυναικών και της ιστορίας του φύλου περιλαμβάνει μερικά από τα πιο σημαντικά ορόσημα στην ανάπτυξη της ιστορίας των γυναικών, ξεκινώντας από τον τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκαν ορισμένα κοινωνικά κινήματα διεκδικώντας τα κοινωνικά, πολιτικά και εργασιακά δικαιώματα των γυναικών, τα οποία τελικά έθεσαν τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση και καθιέρωση της ιστορίας των γυναικών ως ξεχωριστού κλάδου ιστοριογραφίας. Τέτοια παραδείγματα περιλαμβάνουν τα πολιτικά κινήματα για τα δικαιώματα των μαύρων στην Αμερική τη δεκαετία του 1950 (Aimin 2002), ένα κίνημα που επηρεάστηκε από τα αντι-αποικιακά κινήματα που αναπτύχθηκαν τότε σε όλο τον κόσμο, ενώ η δεκαετία του 1960 χαρακτηρίστηκε από ένα δυναμικό αντιπολεμικό κίνημα μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ. Ταυτόχρονα, η παρουσία γυναικών στην αμερικανική τριτοβάθμια εκπαίδευση είχε αυξηθεί σε πρωτοφανή επίπεδα (Faragher και Howe 1998). Όλες αυτές οι εξελίξεις έφεραν στο προσκήνιο την καθολικότητα των αξιών, όπως η ισότητα και η δημοκρατία, αλλά που δεν ίσχυαν ακόμη και για τα δύο φύλα.

Το πιο αποφασιστικό σημείο καμπής στην εμφάνιση της ιστορίας των γυναικών ως ξεχωριστού ιστοριογραφικού πεδίου- αρχικά στην Αμερική και λίγο μετά στην Ευρώπη - ήταν η ανάπτυξη ενός μαχητικού γυναικείου κινήματος γνωστού στη λογοτεχνία ως "δεύτερο κύμα φεμινισμού". Το δεύτερο κύμα του φεμινισμού δεν επικεντρώθηκε πλέον στην ισότητα στη θεωρία, αλλά σε απτά ζητήματα όπως στάσεις, σεξουαλική απελευθέρωση, βία κατά των γυναικών και άλλα.

Σε αυτό το πλαίσιο, ορισμένοι φεμινιστές ιστορικοί αναζήτησαν τις αιτίες της ανισότητας των φύλων και τις ρίζες της πατριαρχίας, καθώς και την ύπαρξη των γυναικών ως ιστορικών υποκειμένων με τη δική τους συλλογική μνήμη, παρελθόν και ταυτότητα (βλέπε Perrot 2006, Avdella-Psarra 1997). Έτσι, το 1963, όταν η «νέα» κοινωνική ιστορία στη Βρετανία έκανε τα πρώτα της βήματα, αλλά εξακολουθούσε να επικεντρώνεται στους άνδρες (βλ. Rose 2010, Lerner 1975, Scott 1988), στην Αμερική, η Gerda Lerner, μία από τις «μητέρες» της Ιστορίας των Γυναικών, οργάνωσε το πρώτο πανεπιστημιακό μάθημα για τις «σπουδαίες» γυναίκες στην αμερικανική ιστορία (Bauer 2015). Το 1973, στη Γαλλία, πρωτοπόροι ιστορικοί, όπως η Michelle Perrot, η Pauline Schmit και η Fabienne Bock, οργάνωσαν το πρώτο πανεπιστημιακό μάθημα για την ιστορία των γυναικών στη χώρα με τίτλο "Οι γυναίκες έχουν ιστορία;" (Perrot 1986).

Μία από τις κύριες θέσεις της ιστορίας των γυναικών που προέκυψε ήταν ότι η επίσημη ιστοριογραφία είχε πληθώρα αναφορών σε «μεγάλους» άντρες, στρατηγούς, φιλόσοφους, πολιτικούς και επιστήμονες, αλλά περιελάμβανε πολύ λίγες αναφορές σε «σπουδαίες» γυναίκες. Ακόμη λιγότερες, ή εντελώς ανύπαρκτες, ήταν οι αναφορές στην πλειοψηφία των γυναικών ή στις «συνηθισμένες» γυναίκες. Αν και η απουσία των γυναικών από την κύρια ιστοριογραφία είχε κεντρική θέση στη σχετική βιβλιογραφία, οι ιστορικοί του πεδίου αυτού συνειδητοποίησαν πολύ σύντομα ότι το πρόβλημα δεν ήταν οι γυναίκες που δεν είχαν ιστορία, αλλά μάλλον ότι τα δεδομένα και οι πηγές που αναφέρονται στις γυναίκες αγνοήθηκαν συστηματικά ως ιστορικά άσχετα και ανάξια αναφοράς (Κυρίτση, 2019).

Σύμφωνα με τη Michelle Perrot (1995), οι γυναίκες δεν θεωρούνταν υποκείμενα και δρώντες της ιστορίας αλλά μάλλον «σιωπηλοί παρευρισκόμενοι» σε μια ιστορία που υποτίθεται ότι διαμορφώθηκε κυρίως ή σχεδόν εξ ολοκλήρου από τους άνδρες.

Στο έργο της *The Second Gender*, η Simone de Beauvoir (1949) - ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 - έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία των γυναικών, υποστηρίζοντας ότι οι γυναίκες και οι άνδρες δεν γίνονταν αντιληπτοί ως οι δύο ίσοι πόλοι του «ανθρώπινου είδους». Οι άνδρες, σύμφωνα με τη φεμινίστρια φιλόσοφο, δεν ορίστηκαν ως ένα από τα φύλα αλλά ως αντιπροσωπευτικός ή αρχέτυπος του ανθρώπινου είδους, σε αντίθεση με τη γυναίκα που θεωρείται το Άλλο του άνδρα. Ο αποκλεισμός των γυναικών από την ιστορία του φύλου έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη χαμηλή αυτοεκτίμηση και την αποδοχή του υποτιμημένου ρόλου τους, στερώντας από τις γυναίκες την ευκαιρία να σχηματίσουν μια συλλογική ταυτότητα και συνείδηση του φύλου (Beauvoir 1949).

3.4. Το ακαδημαϊκό πεδίο σε συνάρτηση με τα δικαιώματα των γυναικών

Η δεκαετία του 1970 χαρακτηρίστηκε από συστηματική ενασχόληση με τον εντοπισμό, επανεκτίμηση και συγκέντρωση σχετικού υλικού και βιβλιογραφίας για την ιστορία των γυναικών, ενώ τη δεκαετία του 1980, 1990 και μετά, χαρακτηρίστηκε από τον εμπλουτισμό και τη διεύρυνση του πεδίου με κριτική προοπτική και νέα θέματα. Από τη μία πλευρά, η συμπερίληψη νέων θεμάτων, όπως οι μαύρες γυναίκες, οι ομοφυλόφιλες γυναίκες και οι γυναίκες άλλων εθνικοτήτων και χώρων πέρα από το αμερικανικό και ευρωπαϊκό παράδειγμα, αμφισβήτησε τη μονόπλευρη κατανόηση των «γυναικών» ως αναλυτική κατηγορία, ενώ ο διάλογος μεταξύ της ιστορίας των γυναικών και μιας ποικιλίας ιστορικών επιστημών και φιλοσοφικών κινήσεων οδήγησαν στην ανάπτυξη της ιστορίας των φύλων (Κυρίτση, 2019).

Η ιστορία των γυναικών παρέχει μια σειρά από συλλογές ιστορικών πηγών και αναλύσεων και σήμερα μπορούμε να αναφερθούμε σε μια ιδιαίτερα πλούσια, διεθνή βιβλιογραφία που ασχολείται με διάφορα θέματα.

Πολλές χώρες, ωστόσο, εξακολουθούν να μην προχωρήσει στα απαραίτητα βήματα για την ανάπτυξη μιας επιστημονικής ιστοριογραφίας για την ιστορία των γυναικών και των φύλων. Αυτό που κυριαρχεί στην κυρίαρχη ιστοριογραφία είναι κυρίως μια στερεοτυπική αφήγηση με επίκεντρο τον άνδρα από την οποία οι γυναίκες είτε απουσιάζουν είτε παρουσιάζονται στα περιθώρια της ιστορίας.

4

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

*We still think of a powerful man as a
born leader and a powerful woman as an
anomaly.*

*Ακόμα και σήμερα αντιλαμβανόμαστε έναν
ισχυρό άνδρα ως γεννημένο ηγέτη
και μια ισχυρή γυναίκα ως ανωμαλία*

— Margaret Atwood, Συγγραφέας

4. Στερεότυπα και Κοινωνικό Φύλο

4.1. Εισαγωγή στα στερεότυπα

Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την αντίληψή μας για τους άλλους είναι τα στερεότυπα. Ο Brown (1995) επισημαίνει ότι τα στερεότυπα είναι γενικευμένες και συχνά υπεραπλουστευμένες εικόνες, απόψεις και στάσεις μιας ομάδας ανθρώπων που είναι βαθιά ριζωμένες στο πολιτιστικό παρελθόν και το παρόν κάθε ατόμου. Τα στερεότυπα είναι τόσο βαθιά ριζωμένα στη συνείδηση των ανθρώπων που στις περισσότερες περιπτώσεις κάθε πράξη και η επαφή μας καθορίζεται από αυτά και χρειάζεται μια συνειδητή προσπάθεια για να ξεφύγουμε από αυτήν τη διαδικασία. Οι άνθρωποι γίνονται αντιληπτοί ότι κατέχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, επειδή ανήκουν σε μια συγκεκριμένη ομάδα.

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας (Tajfel and Turner, 1986), η τάση οργάνωσης και ελέγχου του κοινωνικού κόσμου υπόκειται στην εξυπηρέτηση ενός πολύ σημαντικού σκοπού: αυτό του σχηματισμού και της διατήρησης μιας θετικής αυτο-εικόνας σε σύγκριση με τους άλλους. Έτσι, τα άτομα τείνουν να κατηγοριοποιούν αυτούς που βρίσκονται γύρω τους. Αυτή η κατηγοριοποίηση παράγει δυαδικές αντιθέσεις όπως «καλό-κακό», «λευκός-μαύρος», «γηγενής-ξένος», «φίλος-εχθρός», «άνδρας-γυναίκα», «ετεροφυλόφιλος-ομοφυλόφιλος».

4.1.1. Κοινωνικά στερεότυπα

Οι εικόνες που δημιουργούνται ονομάζονται κοινωνικά στερεότυπα που σχετίζονται με θετική ή αρνητική προκατάληψη. Η έννοια του στερεότυπου μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σύνολο απόψεων, οι οποίες υποστηρίζουν ότι όλα τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά, τα οποία τα διακρίνουν αυτόματα από άλλες κοινωνικές ομάδες.

Τα στερεότυπα είναι συμπαγή και ανθεκτικά σε νέες πληροφορίες και γενικεύονται με την πάροδο του χρόνου και δημιουργούνται από μέλη άλλων κοινωνικών ομάδων. Οι άνθρωποι τείνουν να χρησιμοποιούν την άποψη που έχουν σχηματίσει από την αρχή για ένα άτομο, ειδικά σε περιπτώσεις όπου υπάρχει φύλο, φυλή ή εθνικότητα.

4.1.2. Προκαταλήψεις

Τα στερεότυπα δημιουργούν προκαταλήψεις, οι οποίες διαμορφώνονται σύμφωνα με την προοπτική και τα ενδιαφέροντα κάποιου σε σχέση με μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Η προκατάληψη υπάρχει στις ανθρώπινες κοινωνίες και θα συνεχίσει να υπάρχει επειδή ένας ή περισσότεροι άνθρωποι έχουν πάντα κάτι να κερδίσουν από την διαιώνισή τους (Simpson and Yinger, 1972). Η προκατάληψη είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που επηρεάζει είτε μια ομάδα είτε άτομα λόγω της ιδιότητας τους να είναι μέλη μιας κοινωνικής ομάδας. Η προκατάληψη είναι μια σκεπτικιστική, ύποπτη, υποτιμητική, εχθρική και, σε ορισμένες

περιπτώσεις, εγκληματική συμπεριφορά από μέλη μιας κοινωνικής ομάδας έναντι μιας άλλης (Simpson and Yinger, 1972). Στην πραγματικότητα, είναι ένα ολόκληρο σύνολο ψευδών ή παράλογων πεποιθήσεων, μια λανθασμένη γενίκευση και απλοποίηση των πραγμάτων, μια αβάσιμη προδιάθεση των μελών μιας ομάδας προς την άλλη.

4.1.3. Κοινωνική ταυτότητα και κοινωνικές αναπαραστάσεις

Οι προκαταλήψεις μπορούν να αναλυθούν μόνο βάσει της θεωρίας της κοινωνικής ταυτότητας. «Η κοινωνική ταυτότητα αποτελείται από εκείνες τις πτυχές της εικόνας του εαυτού που προέρχονται από τις κοινωνικές κατηγορίες στις οποίες το άτομο θεωρεί ότι ανήκει» (Tajfel and Turner, 1986: 16).

Όλες οι προκαταλήψεις αποτελούν κοινωνικές αναπαραστάσεις, δηλαδή, ένα μικρό σύνολο απόψεων και πεποιθήσεων για τα αντικείμενα του κοινωνικού περιβάλλοντος του ατόμου (Serge Moscovici, 1961). Σύμφωνα με τη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων, τα κοινωνικά φαινόμενα και οι κοινωνικές διαδικασίες μπορούν να γίνουν κατανοητά μόνο εάν γίνουν αντιληπτά ενσωματωμένα σε ιστορικά, πολιτιστικά και μακρο-κοινωνικά πλαίσια. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι εν μέρει το αποτέλεσμα του πολιτισμού και εν μέρει το αποτέλεσμα των γνωστικών δραστηριοτήτων.

4.2. Στερεότυπα φύλου: Μια βασική κατηγορία στερεοτύπων

Τα στερεότυπα στη βάση του φύλου αποτελούν υποκατηγορία των στερεοτύπων και βασίζονται στις αντιλήψεις που έχει αναπτύξει η κοινωνία στη διάρκεια των αιώνων για τους άνδρες και τις γυναίκες. Η πιο κοινή αντίληψη είναι ότι οι άνδρες είναι πιο ικανοί από τις γυναίκες να αναλαμβάνουν ευθύνες, σε ηγετικούς ρόλους, σε μυϊκή δύναμη και σωματική αντοχή, ενώ οι γυναίκες πρέπει να περιορίζονται στους βοηθητικούς ρόλους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της φροντίδας, της εκπαίδευσης - της ανατροφής των παιδιών και της οικοκυράς (Johnson & Eagly, 1989). Αυτή η αντίληψη οφείλεται τόσο στα βιολογικά χαρακτηριστικά των φύλων όσο και στους ρόλους που τους έχουν ανατεθεί από τις ίδιες τις κοινωνίες σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.

Με την εμφάνιση του πατριαρχικού νόμου για την κληρονομιά, η κυριαρχία του άνδρα στις γυναίκες θεσμοθετήθηκε, σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η πατριαρχία παράγει και αναπαράγει στερεότυπα που ανέκαθεν εξυπηρετούσαν τους άνδρες εις βάρος των γυναικών σε όλα τα επίπεδα.

Οι διάφορες θρησκείες καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό το κοινωνικό πλαίσιο και καθιέρωσαν τον ανώτατο ρόλο της γυναίκας ως μητέρα, περιορίζοντάς τους αυτόματα εκτός της δημόσιας σφαίρας. Ως αποτέλεσμα, οι άνδρες, που διαχειρίστηκαν την κοινωνική και πολιτική σφαίρα, καθόρισαν την επικρατούσα αντίληψη που έχει ενοποιηθεί και υποσυνείδητα επεκταθεί στις σύγχρονες κοινωνίες.

Οι άνθρωποι επηρεάζονται από τα στερεότυπα του φύλου από τη γέννηση τους. Στην πραγματικότητα, αυτές οι αντιλήψεις είναι τόσο ισχυρές που τα άτομα ουσιαστικά διαφοροποιούνται ψυχολογικά ως άνδρες ή γυναίκες καθώς μεγαλώνουν. Η κοινωνική ταυτότητα κάθε κοινωνικού θέματος δημιουργείται με βάση τα στερεότυπα του φύλου. Για παράδειγμα, στη συντριπτική πλειονότητα των κοινωνιών, τα κορίτσια ενθαρρύνονται να είναι παθητικά και φιλικά, ενώ τα αγόρια είναι ενεργά και επιθετικά (Browns, 1990).

Υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες στερεοτύπων φύλου:

Χαρακτηριστικά προσωπικότητας - Για παράδειγμα, οι γυναίκες συχνά αναμένεται να είναι φιλικές και συναισθηματικές, ενώ οι άνδρες συνήθως αναμένεται να έχουν αυτοπεποίθηση και επιθετικότητα.

Συμπεριφορές στο σπίτι - Συνήθως αναμένεται ότι οι γυναίκες θα φροντίζουν τα παιδιά, θα μαγειρεύουν και θα είναι υπεύθυνες για το νοικοκυριό, ενώ οι άνδρες θα φροντίζουν τα οικονομικά, επιδιόρθωση του αυτοκινήτου και θα κάνουν τις επισκευές στο σπίτι.

Επάγγελμα - Μερικοί άνθρωποι υποθέτουν ότι οι εκπαιδευτικοί και οι νοσοκόμες είναι γυναίκες και ότι οι πιλότοι, οι γιατροί και οι μηχανικοί είναι άνδρες.

Φυσική εμφάνιση - Οι γυναίκες αναμένεται να είναι λεπτές και χαριτωμένες, ενώ οι άνδρες αναμένεται να είναι ψηλοί και μυώδεις. Οι άνδρες και οι γυναίκες αναμένεται επίσης να ντύνονται με τρόπους που είναι στερεοτυπικοί στο φύλο τους (άνδρες φορούν παντελόνια και κοντά χτενίσματα, γυναίκες φορούν φορέματα και μακιγιάζ).

Η συμβολή της Simon de Beauvoir στο βιβλίο της *The Second Sex* (1949) είναι σημαντική. Η διάσημη φράση της Γαλλίδας φιλόσοφου "δεν γεννιέσαι γυναίκα, γίνεσαι γυναίκα" τα λέει όλα. Κάποιος γεννιέται ως βιολογικό θηλυκό ή αρσενικό, αλλά στη συνέχεια τοποθετείται σε ένα σύστημα που ορίζεται, επινοείται και υιοθετείται σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Αυτό το σύστημα υπαγορεύει ότι οι άνδρες αναμένεται να ενεργούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αρρενωπότητας, ενώ οι γυναίκες αναμένεται να ενεργούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις της θηλυκότητας. Αυτές οι κοινωνικές προσδοκίες για το φύλο αλλάζουν χωρικά, χρονικά και πολιτισμικά, πράγμα που σημαίνει ότι είναι ανοιχτές για αλλαγή. Αυτή η άποψη υποστηρίχθηκε από ανθρωπολόγους, ιστορικούς και κοινωνιολόγους που αμφισβήτησαν την έμφυτη προέλευση των ρόλων του φύλου και τόνισαν την έννοια της κοινωνικοποίησης των φύλων (Connell 1987; Rubin and Butler 1994).

4.2.1. Σεξισμός: κακοπροαίρετη προκατάληψη βάσει φύλου

Η προκατάληψη βάσει φύλου είναι επίσης γνωστή ως σεξισμός και έχει μια κακοπροαίρετη προδιάθεση. Σύμφωνα με το *New Oxford American Dictionary* (2010) ο σεξισμός αποτελεί μια «προκατάληψη, στερεότυπο ή διάκριση, συνήθως κατά των γυναικών, βάσει του φύλου». Περιλαμβάνει μια «σκέψη ή πρακτική που μπορεί να διαπερνά τη γλώσσα και η

οποία υποθέτει την κατωτερότητα των γυναικών έναντι των ανδρών». ¹¹ «Ενσωματώνεται σε θεσμούς και κοινωνικές σχέσεις» ¹² και «βασίζεται στην πεποίθηση ότι οι άνδρες και οι γυναίκες είναι εν γένει διαφορετικοί, [...] ότι οι άνδρες είναι εγγενώς ανώτεροι από τις γυναίκες, το οποίο χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την σχεδόν καθολική κυριαρχία των ανδρών στις κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις, καθώς και στην πολιτική, τη θρησκεία, γλώσσα, στο νομικό σύστημα και οικονομικά.» ¹³

Ο σεξισμός «συμβάλει στη διατήρηση της πατριαρχίας ή της αρσενικής κυριαρχίας, μέσω ιδεολογικών και υλικών πρακτικών ατόμων, συλλογικών και θεσμών που καταπιέζουν τις γυναίκες και τα κορίτσια βάσει βιολογικού φύλου ή κοινωνικού φύλου.» ¹⁴

4.3. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνικοποίηση των φύλων

Το Συμβούλιο της Ευρώπης δηλώνει ότι «η αλλαγή στις σχέσεις μεταξύ των φύλων, η χειραφέτηση των γυναικών και η κατάργηση των αρνητικών φύλων, των σεξιστικών και σεξουαλικών στερεοτύπων είναι βασικά συστατικά στην επίτευξη της ισότητας των φύλων και ωφελούν ολόκληρες τις κοινωνίες. Διαμορφώνοντας τις αναπαραστάσεις των φύλων, τις στάσεις και τις συμπεριφορές, η εκπαίδευση αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την καταπολέμηση των στερεοτύπων και την επίτευξη κοινωνικών και πολιτιστικών αλλαγών» ¹⁵

Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι ζωτικής σημασίας, καθώς επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνικοποίηση του φύλου των μαθητών μέσω του σχολικού περιβάλλοντος, του προγράμματος σπουδών και των συμπεριφορών των εκπαιδευτικών και των συνομηλίκων (Stromquist 2008).

Αυτό που διδάσκουμε στο σχολείο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική μας συνείδηση. Στο πλαίσιο που περιγράφηκε παραπάνω, η εκπαίδευση συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού φύλου ή των στερεοτύπων φύλου, αναθέτοντας ρόλους φύλου.

Σε αυτό το πλαίσιο, το μάθημα της ιστορίας παίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Το μάθημα της ιστορίας είναι στις περισσότερες κοινωνίες ένα εργαλείο για την παραγωγή και αναπαραγωγή στερεοτύπων φύλου, καθώς γράφεται με τους άνδρες στο επίκεντρο και αγνοεί το μισό του πληθυσμού, δηλαδή τις γυναίκες. Αυτό οφείλεται στην εστίαση της ιστορίας στη δημόσια σφαίρα, στους πολέμους και στην εξουσία χωρίς ταυτόχρονη καταγραφή των εμπειριών και των ενεργειών των γυναικών. Με την προβολή των ανδρών και την περιθωριοποίηση των γυναικών στα βιβλία της ιστορίας, τα στερεότυπα

¹¹ Hornsby, Jennifer (2005). "Sexism". In Honderich, Ted (ed.). *The Oxford Companion to Philosophy* (2 ed.). Oxford.

¹² *Collins Dictionary of Sociology*. Harper Collins. 2006.

¹³ *The Greenwood Encyclopedia of Love, Courtship, and Sexuality through History, Volume 6: The Modern World*. Greenwood. 2007.

¹⁴ *Encyclopædia Britannica, Online Academic Edition*. 2015.

¹⁵ Έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης "Compilation of good practices to promote an education free from gender stereotypes and identifying ways to implement the measures which are included in the Committee of Ministers' Recommendation on gender mainstreaming in education".

αναπαράγονται στο πλαίσιο του δυαδικού διαχωρισμού «ισχυρός-αδύναμος», τα στερεότυπα διαιωνίζονται στη συνείδηση των ανθρώπων κατά τη διάρκεια των αιώνων.

Έχουν γίνει πρόσφατα προσπάθειες για την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, εγχειριδίων, εργαλείων ή αναφορών που χρησιμεύουν για τον μετριασμό των επιβλαβών πτυχών των στερεοτύπων φύλου που υπάρχουν στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ένα σημαντικό έργο που δημοσιεύθηκε από το Πρόγραμμα Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι το εγχειρίδιο με τίτλο Gender Matters.¹⁶ Αυτό το έργο παρέχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το φύλο και την έμφυλη βία για άτομα που εργάζονται με νέους, καθώς και ένα υπόβαθρο για βασικά κοινωνικά, πολιτικά και νομικά ζητήματα. Το Συμβούλιο της Ευρώπης παρήγαγε σημαντικό έργο για την ισότητα των φύλων και την εκπαίδευση. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι η Έκθεση του Συμβουλίου για την *Καταπολέμηση των Στερεοτύπων των Φύλων μέσα και μέσω της Εκπαίδευσης* και η *Συλλογή ορθών πρακτικών για την ισότητα των φύλων στην εκπαίδευση*.¹⁷

Η UNESCO δημοσίευσε το 2015 έναν *Οδηγό για την ισότητα των φύλων στην πολιτική και τις πρακτικές εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών*¹⁸ ο οποίος έχει σχεδιαστεί ως εργαλείο για την εισαγωγή της διάστασης του φύλου σε όλες τις πτυχές των πολιτικών και των διαδικασιών σχεδιασμού, καθώς και για να βοηθήσει και να καθοδηγήσει τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους.

Το πιο πρόσφατο έργο σχετικά με εκπαιδευτικό υλικό είναι αυτό που έχει παραχθεί από το *Φόρουμ για Αφρικανές Γυναίκες Εκπαιδευτικούς (FAWE): το Εργαλείο παιδαγωγικής που ανταποκρίνεται στο φύλο για εκπαιδευτικούς και σχολεία*. Αυτή είναι μια χρήσιμη εργαλειοθήκη για εκπαιδευτικούς και επαγγελματίες που ασχολούνται με μαθητές¹⁹.

4.4. Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη δημιουργία στερεοτύπων φύλου

Εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι γυναίκες και οι άντρες απεικονίζονται ή παρουσιάζονται στα μέσα ενημέρωσης και τον ρόλο που παίζουν στο επάγγελμα, διαφαίνεται ότι επηρεάζονται έντονα από τους υπάρχοντες κοινωνικούς και πολιτιστικούς

¹⁶ Council of Europe. (2009). *Gender Matters: a manual on gender-based violence*. Published within the Human Rights Education Youth Programme of the Council of Europe. <http://www.eycb.coe.int/gendermatters/>

¹⁷ Council of Europe (2014) Report of the Conference "Combating Gender Stereotypes in and through Education" 9-10 October 2014

(<http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680590ff0>)

Council of Europe (2012) Compilation of good practices on gender equality in education

(<http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592371>)

¹⁸ UNESCO. (2015). *A Guide for gender equality in teacher education policy and practices*.

(<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231646>)

¹⁹ Forum for African Women Educationalists (FAWE) (2020). *Gender Responsive Pedagogy Toolkit for Teachers and Schools*. A toolkit for teachers and practitioners who deal with students

κανόνες. Το 2015, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν μόνο το 25% των θεμάτων ειδήσεων και το 17% των ειδικών εμπειρογνομών που παρευρίσκονταν στα μέσα ενημέρωσης στην Ευρώπη. Τα μέσα είναι απαραίτητα στη ζωή μας και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση κοινωνικών αντιλήψεων. Με την ευαισθητοποίηση ως προς το φύλο, μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό μέσο προόδου προς την ισότητα των φύλων.²⁰

Το Συμβούλιο της Ευρώπης²¹ έχει θέσει ορισμένα πρότυπα για την εξάλειψη των στερεοτύπων και του σεξισμού των φύλων στα μέσα ενημέρωσης που περιλαμβάνουν:

- προώθηση μιας θετικής και μη στερεοτυπής εικόνας γυναικών και ανδρών στα μέσα ενημέρωσης,
- ενθάρρυνση των μέσων ενημέρωσης να ακολουθήσουν πολιτικές για την προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και για την καταπολέμηση των στερεοτύπων των φύλων,
- συμφιλίωση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης με την προώθηση της ισότητας των φύλων,
- προώθηση των γυναικείων ηγετικών θέσεων στα μέσα ενημέρωσης ως εργαλείο για θετική αλλαγή,
- ενίσχυση των αυτορρυθμιστικών μηχανισμών και των κωδίκων συμπεριφοράς για την καταδίκη και την καταπολέμηση των σεξιστικών εικόνων, της γλώσσας και των πρακτικών,
- προληπτική αντιμετώπιση των επιπτώσεων των στερεοτύπων των φύλων, εκπαιδεύοντας και ευαισθητοποιώντας την κοινωνία μέσω της κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης ζητήματων όπως η έμφυλη βία κατά των γυναικών.

Στην Κύπρο σύμφωνα με την Επίτροπο Διοίκησης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Διαμεσολαβητής) στην Κύπρο, κα Ελίζα Σαββίδου, τα περισσότερα από τα μέσα ενημέρωσης απεικονίζουν τις γυναίκες με τρόπους που διαιωνίζουν την ανισότητα των φύλων. Προσδιορίζουν τις γυναίκες με βάση την εμφάνισή τους, τη μητρότητα και το βαθμό στον οποίο είναι σεξουαλικά ελκυστικές για τους άνδρες.

Υπάρχουν πολύ λιγότερες αναφορές στις γυναίκες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρά στους άνδρες. Αυτές οι αναφορές συντάσσονται στο πλαίσιο θεμάτων χαμηλής προτεραιότητας. Η συνέπεια αυτής της πραγματικότητας είναι ότι μια κοσμοθεωρία που κυριαρχείται από άνδρες προβάλλεται με τον γυναικείο πληθυσμό να είναι σε μεγάλο βαθμό αόρατο. Στην Κύπρο, η προώθηση των γυναικών από τα μέσα

²⁰ *Equality Between Women and Men*, Έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Διαθέσιμη στο <https://rm.coe.int/090000168064f51b>).

²¹ Council of Europe Gender Equality Strategy. (2014). *Combating gender stereotyping and sexism in the media* (<https://rm.coe.int/168064379b>)

ενημέρωσης είναι μόνο 15%, δηλαδή χειρότερη από τη Μέση Ανατολή, δηλαδή 16%. Ταυτόχρονα, σε επίπεδο ΕΕ, η προώθηση των γυναικών είναι της τάξης του 24%.

Ακόμη και η γλώσσα των μέσων μαζικής ενημέρωσης χαρακτηρίζεται ως σεξιστική και στην καλύτερη περίπτωση ουδέτερη από το φύλο. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα παραστάσεων στις οποίες οι γυναίκες παρουσιαστές χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο γελοιοποίησης, μέσω διαφόρων σχολίων από τους συν-παρουσιαστές τους.

Στα δελτία ειδήσεων, οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να είναι θύματα από τους άνδρες. Έτσι, το στερεότυπο ότι η θυματοποίηση είναι αναπόσπαστο μέρος του φύλου της γυναίκας είναι επικρατέστερη. Οι πραγματικοί λόγοι για τη βία κατά των γυναικών δεν αναλύονται διεξοδικά. Οι γυναίκες απεικονίζονται από τα περισσότερα μέσα βασικά ως σεξουαλικά αντικείμενα ή ως ακούραστες μητέρες.

Ακόμα και στον τομέα της διαφήμισης, οι γυναίκες παρουσιάζονται συχνά με προσβλητικό τρόπο, βασισμένο σε μια ειρωνική και χιουμοριστική σύγχρονη διαφημιστική τάση που κρύβει τον σεξισμό ή το καθιστά κοινωνικά αποδεκτό.

Η εικόνα του φύλου, όπως διαμορφώνεται και χειρίζεται τα μέσα ενημέρωσης, είναι ζωτικής σημασίας για την ενοποίηση και την αναπαραγωγή των σεξιστικών στερεοτύπων και αντιλήψεων που υπάρχουν ήδη. Δυστυχώς, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, οι εφημερίδες, το Διαδίκτυο και τα μέσα ενημέρωσης γενικά προωθούν και αναπαράγουν υποτιμητικά στερεότυπα των ρόλων των γυναικών. Οι εικόνες, οι αντιλήψεις και τα μηνύματα προωθούνται, τα οποία κυριαρχούν αποκλειστικά με δυσφημιστικές και προσβλητικές αναφορές στην ερωτική ζωή και εμφάνιση των γυναικών.

Αυτός ο σεξιστικός λόγος στην πραγματικότητα δεν δαιωνίζει μόνο τα στερεότυπα των φύλων, αλλά αναπόφευκτα οδηγεί σε βία και διακρίσεις.

5

Ο ΡΟΛΟΣ της μη-τυπικής ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ στην καταπολέμηση ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Empowered women

Empower women...

Οι ενδυναμωμένες γυναίκες

Ενδυναμώνουν τις γυναίκες...

5. Ο ρόλος της μη τυπικής εκπαίδευσης και μάθησης στην καταπολέμηση των στερεοτύπων και στην ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών

5.1. Τι είναι η μη τυπική εκπαίδευση;

Η μη τυπική εκπαίδευση περιλαμβάνει οποιαδήποτε δραστηριότητα που πραγματοποιείται εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος που στοχεύει μια ομάδα με σκοπό τη μάθηση. Το πρόγραμμα συνήθως αφορά μια ευέλικτη ομάδα (όχι σε μια τάξη ή με ένα σταθερό πρόγραμμα σπουδών), επικεντρώνεται στους μαθητές, με σαφές περιεχόμενο και ενθαρρύνει μια διαδραστική διαδικασία μέσω μιας συμμετοχικής προσέγγισης. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ομάδα στόχος ή θέμα. Ποικίλλει ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας κάθε φορά. Μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, μαθήματα καράτε για νήπια ή σεμινάρια επαγγελματικής εκπαίδευσης για γονείς για ενήλικες.

Τα κύρια στοιχεία που θα μπορούσαν να περιγράψουν τα γεγονότα ως μη τυπικής εκπαίδευσης και μάθησης είναι:

- εθελοντική συμμετοχή - οι άνθρωποι επιλέγουν να συμμετέχουν και θέλουν να είναι εκεί.
- το πρόγραμμα σπουδών επικεντρώνεται στον συμμετέχοντα - οι μαθησιακές ανάγκες τους είναι κεντρικές στη διαδικασία.
- η ομάδα αποτελεί πηγή μάθησης - εκτός από το πρόγραμμα σπουδών.
η αξιολόγηση ξεκινά από την αυτοαξιολόγηση - οι άνθρωποι κρίνουν πρώτα τη δική τους πρόοδο πριν από οποιαδήποτε εξωτερική αξιολόγηση.
- οποιαδήποτε πιστοποίηση μάθησης εφαρμόζεται μόνο εάν το επιθυμούν οι συμμετέχοντες.²²

Τα προγράμματα μη-τυπικής μάθησης μπορεί να περιλαμβάνουν μια ποικιλία μεθόδων, όπως:

- μέθοδοι που συμβάλλουν στην αυτογνωσία, ιδίως σε σχέση με τις μαθησιακές προτιμήσεις, τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες κάποιου,
- μέθοδοι που προβλέπουν την παρατήρηση άλλων στη μάθησή τους και τη δοκιμή των προσεγγίσεων και των μεθόδων τους,
- μέθοδοι που τολμούν να αμφισβητήσουν συμβατικά μαθησιακά πρότυπα,
- μέθοδοι που ενθαρρύνουν τη δοκιμή νέων μεθόδων και στρατηγικών μάθησης.²³

5.1.1. Γιατί είναι απαραίτητη η μη τυπική εκπαίδευση;

Η μη τυπική εκπαίδευση είναι σημαντική, δεδομένου ότι καλύπτει προγράμματα που συμβάλλουν στην παιδεία των ενηλίκων και των νέων (παιδιά που έχουν εγκαταλείψει το

²² *Handbook for Facilitators - Learning to Learn in Practice* by Paul Kloosterman, Mark E. Taylor, Διαθέσιμο στο <https://educationaltoolsportal.eu/en/handbook-facilitators-learning-learn-practice>.

²³ *Handbook for Facilitators - Learning to Learn in Practice* by Paul Kloosterman, Mark E. Taylor, Διαθέσιμο στο <https://educationaltoolsportal.eu/en/handbook-facilitators-learning-learn-practice>.

σχολείο) που η τυπική εκπαίδευση δεν μπόρεσε να αναλάβει είτε λόγω έλλειψης διαθέσιμων προγραμμάτων κατά τη στιγμή της μελέτης ή λόγω της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η μη τυπική εκπαίδευση παρέχει εναλλακτικές ευκαιρίες μάθησης σε άτομα όλων των ηλικιών μέσω προγραμμάτων για δεξιότητες ζωής, εργασιακές δεξιότητες και κοινωνική ή πολιτιστική ανάπτυξη. Η μη τυπική μάθηση είναι σκόπιμη από την άποψη του μαθητή.

5.1.2. Μορφές μη τυπικής εκπαίδευσης

5.1.2.α. Βιωματική μάθηση

Η μη τυπική εκπαίδευση περιλαμβάνει βιωματική μάθηση που περιλαμβάνει «μια διαδικασία μέσω της οποίας ο μαθητής κατασκευάζει γνώσεις, δεξιότητες και αξία από άμεσες εμπειρίες» (Jacobs 1999, σελ. 51). Δηλαδή, η μάθηση δεν επιτυγχάνεται σε ένα σταθερό περιβάλλον ή στην τάξη αλλά μέσω πρακτικών εμπειριών με πραγματικούς ανθρώπους και σε πραγματικές καταστάσεις που περιλαμβάνουν το αντικείμενο που πρέπει να μάθει.

Η βιωματική εκπαίδευση, όπως ορίζεται από το *Association for Experiential Education* (ΑΕΕ), περιλαμβάνει τόσο τον εκπαιδευτικό όσο και τον εκπαιδευόμενο και είναι «μια φιλοσοφία που αφορά πολλές μεθοδολογίες στις οποίες οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται σκόπιμα με τους εκπαιδευόμενους σε μια άμεση εμπειρία και προβληματισμό για την αύξηση της γνώσης, να αναπτύξουν δεξιότητες, να διευκρινίσουν τις αξίες και να αναπτύξουν την ικανότητα των ανθρώπων να συνεισφέρουν στις κοινότητές τους».²⁴

5.1.2.β. Μαθαίνω κάνοντας

Μια στενά συνδεδεμένη διαδικασία είναι αυτή της μάθησης μέσω της πράξης. Η εκμάθηση με πρακτική εφαρμογή είναι μια εκπαιδευτική θεωρία που αναπτύχθηκε από τον Αμερικανό φιλόσοφο John Dewey. Περιλαμβάνει μια πρακτική προσέγγιση στη μάθηση, που σημαίνει ότι οι μαθητές πρέπει να αλληλεπιδράσουν με το περιβάλλον τους για να προσαρμοστούν και να μάθουν.²⁵

Η εκμάθηση μέσω αυτής της διαδικασίας είναι η διαδικασία με την οποία οι άνθρωποι κατανοούν τις εμπειρίες στις οποίες συμμετέχουν ενεργά για να κάνουν πράγματα και να εξερευνήσουν τον κόσμο. Εφαρμόζεται σε μια μεγάλη ποικιλία μαθησιακών καταστάσεων και διαμορφώνει μια παιδαγωγική προσέγγιση στην οποία οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να εμπλέξουν τους μαθητές σε πιο πρακτικούς, δημιουργικούς τρόπους μάθησης (Bruce C. και Bloch, 2012).

²⁴ Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (Vol. 1). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

²⁵ "John Dewey on Education: Impact & Theory". Διαθέσιμο στο <https://study.com/academy/lesson/john-dewey-on-education-impact-theory.html>.

5.1.3. Μη τυπική εκπαίδευση για νέους

Η μη τυπική μάθηση για τους νέους είναι πάντα πιο αποτελεσματική εάν περιλαμβάνει βιωματικές μαθησιακές δραστηριότητες που προωθούν την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, συμμετοχικές μεθόδους μάθησης, εργαλεία μάθησης και δεξιότητες που πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικά, περιβάλλοντα και περιβάλλοντα.

Επομένως, όταν δημιουργείται ένα πρόγραμμα και επιλέγονται οι μέθοδοι για την εφαρμογή τους σε ένα νεαρό κοινό, πρέπει να έχει κάποιος κατά νου ότι πρέπει να είναι διαδραστικό, καινοτόμο και δημιουργικό για να χτίσει βασικές ικανότητες (δεξιότητες, γνώσεις και στάσεις), για να συμμετάσχει, για να φέρει πιο κοντά και να ενδυναμώσει τους νέους.

Το μεθοδολογικό πλαίσιο για δραστηριότητες που απευθύνονται σε παιδιά και νέους ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία, τις ιδιαιτερότητες της ομάδας-στόχου των μαθητών (ειδικές ανάγκες και ούτω καθεξής) καθώς και τον αναμενόμενο αντίκτυπο (απόκτηση γνώσεων, συναισθηματική διαχείριση, κοινωνική αλληλεπίδραση, διαπολιτισμική μάθηση, ενδυνάμωση και ούτω καθεξής). Έτσι, οι μέθοδοι τέτοιων δραστηριοτήτων μπορεί να περιλαμβάνουν εργαστήρια μαγειρικής, παρουσιάσεις, χρήση μουσικών οργάνων, παιχνίδια μνήμης, μίμηση, τραπουλόχαρτα, κουίζ, αφήγηση, flashcards, παιχνίδι ρόλων, παρουσιάσεις βίντεο, ομαδική σχεδίαση, εξερεύνηση και έκφραση συναισθημάτων, ομαδική εργασία και πολλά περισσότερα.²⁶

5.1.4. Ενδυνάμωση γυναικών και κοριτσιών μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης

Μια σημαντική πτυχή της επίτευξης της ισότητας των φύλων είναι να αναγνωρίσουμε ότι όπου υπάρχει ανισότητα μεταξύ των φύλων, οι γυναίκες είναι θύματα ή μειονεκτούν σε ότι αφορά στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση σε οικονομικούς και κοινωνικούς πόρους. Επομένως, ένα κρίσιμο κομμάτι των προσπαθειών για την προώθηση και την επίτευξη της ισότητας των φύλων έγκειται στην ενδυνάμωση των γυναικών, η οποία συνεπάγεται την εξισορρόπηση των σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών δεν σημαίνει ότι οι άνδρες και οι γυναίκες γίνονται ίδιοι, αλλά ότι τους δίνονται οι ίδιες ευκαιρίες ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Η γυναικεία ενδυνάμωση αυξάνει αποτελεσματικά τη συμμετοχή των γυναικών σε κέντρα λήψης αποφάσεων σε ιδιωτικό και δημόσιο επίπεδο και τους δίνει ίση πρόσβαση σε πόρους, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν πλήρως και εξίσου στην παραγωγική και αναπαραγωγική ζωή.

²⁶ Έκδοση του Διεθνούς Γραφείου του ICYE που παράχθηκε στα πλαίσια του προγράμματος Erasmus+ Key Action 2: *Volunteers at the Interface between Formal and Non-Formal Education* provides a detailed account of methods and activities of non-formal education. Διαθέσιμο στο: <https://www.icye.org/wp-content/uploads/2017/06/NFE-Handbook-May-2017.pdf>

Εκτός από τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν από θεσμοθετημένες δομές του κράτους· συγκεκριμένα, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (τυπική μάθηση), το νομοθετικό σώμα (νομικό πλαίσιο) και οι κρατικοί οργανισμοί που υποστηρίζουν και παρακολουθούν την ισότητα των φύλων, υπάρχουν συστάσεις, δράσεις και προγράμματα που μπορούν και πρέπει να ληφθούν σε επίπεδο μη τυπικής εκπαίδευσης από την κοινωνία των πολιτών προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι.

Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού σε θέματα ισότητας των φύλων, όπως στερεότυπα φύλου, κοινωνικές προκαταλήψεις, σεξιστικές αντιλήψεις, καθώς και έλλειψη γνώσεων και ευαισθητοποίησης εκ μέρους γυναικών και ανδρών.
- Προγράμματα με σκοπό την εξάλειψη των αρνητικών στερεοτύπων και στάσεων και την ενσωμάτωση της κοινωνίας προς μια δίκαιη πολιτιστική, πολιτική και οικονομική ζωή.
- Δομημένη εκπαίδευση κοριτσιών και γυναικών σχετικά με την ισότητα των φύλων, την αυτογνωσία, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, της αυτο-ενδυνάμωσης, της αυτο-ανάπτυξης, της απόκτησης δεξιοτήτων που θα οδηγήσει σε επιτυχημένη απόκτηση εργασίας.

Οι παραπάνω ενέργειες μπορούν να εξουσιοδοτήσουν τις γυναίκες να διεκδικήσουν και να αποκτήσουν τη νόμιμη θέση τους στον επαγγελματικό χώρο, στις δομές λήψης αποφάσεων και στην κοινωνική συνείδηση.

Κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη τα ζητήματα φύλου πρώτα επειδή υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ρόλων ανδρών και γυναικών που απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις και δεύτερον επειδή υπάρχει μια δομική ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών που είναι συστημική. Υποεκπροσωπούνται ευρέως στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζουν τις κοινωνίες και τη ζωή τους. Οι κοινωνίες δεν μπορούν να προχωρήσουν έως ότου αρθούν αυτές οι ανισότητες και τα ίδια δικαιώματα απολαμβάνει ολόκληρος ο πληθυσμός. Οι πλήρεις δυνατότητες των γυναικών μπορούν να πραγματοποιηθούν αντιμετωπίζοντας αυτές τις δύο πτυχές στο σχεδιασμό προγραμμάτων που θα ενδυναμώσουν τις γυναίκες.

6

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

If women are expected to do the same work as men, we must teach them the same things

Εάν αναμένεται από τις γυναίκες να κάνουν τα ίδια πράγματα με τους άντρες θα πρέπει να τις διδάξουμε τα ίδια πράγματα.

— από την *Πολιτεία* του Πλάτωνα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Το γλωσσάριο που σχετίζεται με το φύλο ανακτήθηκε από τη Διεθνή Οργάνωση *International Lesbian Gay Association*²⁷

Αμφιφυλόφιλος	Όταν ένα άτομο ελκύεται συναισθηματικά ή / και σεξουαλικά σε άτομα άνω του ενός φύλου
Γκέι	Ένας άντρας που ελκύεται σεξουαλικά ή / και συναισθηματικά από τους άνδρες. Ο ομοφυλόφιλος μερικές φορές χρησιμοποιείται επίσης ως γενικός όρος για την κάλυψη λεσβίων γυναικών και αμφιφυλόφιλων, καθώς και ομοφυλοφίλων. Ωστόσο, αυτή η χρήση αμφισβητήθηκε από μεγάλο μέρος της κοινότητας LGBTI και συνεπώς και ο όρος γκέι χρησιμοποιείται μόνο όταν αναφέρονται σε άνδρες που έχουν συναισθηματική ή / και σεξουαλική προσέλκυση στους άνδρες
Κοινωνικό Φύλο (Gender)	Αναφέρεται στην εσωτερική αντίληψη και στην εμπειρία των ανθρώπων της έννοιας του φύλου, καθώς και στην κοινωνική κατασκευή που κατανέμει ορισμένες συμπεριφορές σε ρόλους ανδρών και γυναικών
Ταυτότητα Φύλου	Αναφέρεται στη βαθιά αισθητή εσωτερική και ατομική εμπειρία κάθε φύλου, η οποία μπορεί ή όχι να αντιστοιχεί στο βιολογικό φύλο που έχει ανατεθεί σε ένα άτομο κατά τη γέννηση του.
Ομοφοβία	Ο φόβος, ο παράλογος θυμός, η μισαλλοδοξία ή / και το μίσος προς την ομοφυλοφιλία.
ομοφυλόφιλοι	Οι άνθρωποι ταξινομούνται ως ομοφυλόφιλοι με βάση το φύλο τους και το φύλο του σεξουαλικού τους συντρόφου. Όταν το φύλο του συντρόφου είναι το ίδιο με το άτομο, τότε το άτομο κατηγοριοποιείται ως ομοφυλόφιλο. Συνιστάται να χρησιμοποιείτε τους όρους λεσβία και γκέι αντί για ομοφυλόφιλους. Οι όροι λεσβία και γκέι θεωρούνται ουδέτεροι και θετικοί και η εστίαση είναι στην ταυτότητα αντί να σεξουαλικοποιείται ή να παθολογείται.
Intersex	Ένας όρος που σχετίζεται με μια σειρά φυσικών χαρακτηριστικών ή παραλλαγών που βρίσκονται μεταξύ των στερεοτυπικών αντιλήψεων περί ανδρών και γυναικών. Οι άνθρωποι Intersex γεννιούνται με φυσικά, ορμονικά ή γενετικά χαρακτηριστικά που δεν είναι ούτε εντελώς θηλυκά ούτε πλήρως αρσενικά, ή είναι ένας συνδυασμός γυναίκας και άνδρα · ή ούτε θηλυκό ούτε αρσενικό. Υπάρχουν πολλές μορφές intersex. είναι ένας όρος γενικός ή όρος ομπρέλα, παρά μια μεμονωμένη κατηγορία.

²⁷ Διαθέσιμο στο https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/glossary_october_2015_edition.pdf

Λεσβία	Μια γυναίκα που ελκύεται σεξουαλικά ή / και συναισθηματικά από τις γυναίκες.
LGBTI	Ακρωνύμιο που αναφέρεται σε λεσβίες, ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλους, trans και intersex. Αυτό είναι το ακρωνύμιο που χρησιμοποιεί η ILGA-Europe για να αντικατοπτρίζει τις προτεραιότητες υπεράσπισης. Τα μέλη μας ενδέχεται να χρησιμοποιούν διαφορετικές συνθέσεις για να περιγράψουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τη δική τους εργασία, για παράδειγμα LGBT *, LGBTQ.
Βιολογικό Φύλο (Sex)	Το σεξ αναφέρεται στη βιολογική δομή όπως για παράδειγμα πρωταρχικά και δευτερεύοντα σεξουαλικά χαρακτηριστικά, γονίδια και ορμόνες. Το βιολογικό φύλο με βάση τον νόμο ανατίθεται συνήθως κατά τη γέννηση και παραδοσιακά θεωρείται ότι αποτελείται από δύο αμοιβαία αποκλειστικές ομάδες, δηλαδή άνδρες και γυναίκες. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι το πεδίο εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών δεν μπορεί να περιοριστεί στην απαγόρευση της διάκρισης λόγω του γεγονότος ότι ένα άτομο είναι ενός ή άλλου φύλου. Λόγω του σκοπού και της φύσης των δικαιωμάτων που επιδιώκει να διαφυλάξει, ισχύει επίσης για τις διακρίσεις που απορρέουν από την εκχώρηση φύλου σε ένα άτομο" (Η γλώσσα αυτή προέρχεται από το προοίμιο της οδηγίας για την αναδιτύπωση των φύλων 2006). Εκτός από τα παραπάνω, ο νόμιμος ορισμός του βιολογικού φύλου θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει άτομα intersex όπως περιγράφονται πιο πάνω.
τρανσέξουαλ	Αναφέρεται σε άτομα που ταυτίζονται εξ ολοκλήρου με τους έμφυλους ρόλους που έχουν αποδοθεί στο αντίθετο φύλο από αυτό που τους έχει ανατεθεί κατά τη γέννηση τους και επιδιώκουν να ζήσουν μόνιμα σε έμφυλους ρόλους που οι ίδιοι επιλέγουν. Αυτό συχνά ταυτίζεται με έντονη απόρριψη των φυσικών τους πρωτογενών και δευτερογενών φύλων χαρακτηριστικών και επιθυμούν να ευθυγραμμίσουν το σώμα τους με το προτιμώμενο φύλο τους. Τα τρανσέξουαλ άτομα ενδέχεται να σκοπεύουν να υποβληθούν, υποβάλλονται ή έχουν υποβληθεί σε θεραπεία αλλαγής φύλου (η οποία μπορεί ή δεν περιλαμβάνει ορμονική θεραπεία ή χειρουργική επέμβαση). Trans άτομο / άτομα / άντρας / γυναίκα: είναι ένας αποκλειστικός όρος ομπρέλα που αναφέρεται σε εκείνα τα άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου ή / και η έκφραση του φύλου διαφέρει από το φύλο το οποίο τους είχε ανατεθεί κατά τη γέννηση. Περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται σε: άνδρες και γυναίκες με τρανσεξουαλικά παρελθόντα, και άτομα που ταυτοποιούνται ως τρανσεξουαλικά, τρανσέξουαλ, τρανσέξ / τραβεστί, ανδρογύνα, polygender, genderqueer, άφυλα, παραλλαγή φύλου (gender variant) ή με οποιαδήποτε άλλη ταυτότητα φύλου ή / και έκφραση που δεν είναι τυπική αρσενική ή θηλυκή και εκφράζει το φύλο τους μέσω της επιλογής των ρούχων, της παρουσίασης ή των τροποποιήσεων του σώματος, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλών χειρουργικών επεμβάσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

6. Ορόσημα στην ιστορία του διεθνούς γυναικείου κινήματος

6.1. Δικαιώματα ψήφου για τις γυναίκες

Το δικαίωμα ψήφου μπορεί να ακούγεται ή να γίνεται αντιληπτό ως αυτονόητο στις μέρες μας, και το γεγονός ότι οι γυναίκες για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχαν δικαίωμα να ψηφίσουν και έπρεπε να δώσουν αγώνες (συχνά με αιματοχυσίες) για να αποκτήσουν αυτό το δικαίωμα, μπορεί να είναι αδιανόητο για τους νέους σήμερα. Είναι ενδιαφέρον να παρουσιάσουμε μια σύντομη ιστορική ματιά στους πρωτοπόρους του κόσμου, καθώς και τα δεδομένα που αφορούν το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες στις χώρες εταίρους του έργου.

6.1.1. Πρώτοι στον κόσμο

Η *Νέα Ζηλανδία* ήταν πρωτοπόρος στη απόδοση δικαιωμάτων ψήφου στις γυναίκες. Το 1893 οι γυναίκες της χώρας ψήφισαν για πρώτη φορά. Αυτό το δικαίωμα παραχωρήθηκε σε όλες τις γυναίκες άνω των 18 ετών. Η Νότια Αυστραλία ακολούθησε δύο χρόνια αργότερα, το 1895 παραχωρώντας ωστόσο μισά δικαιώματα, δηλαδή οι γυναίκες είχαν το δικαίωμα μόνο να ψηφίσουν αλλά όχι να ψηφιστούν. Αυτό δεν επιτεύχθηκε μέχρι το 1919.

6.1.2. Πρώτοι στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη, η πρώτη χώρα που χορήγησε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου ήταν η Φινλανδία το 1907. Κατ' ακρίβεια, 19 γυναίκες εκείνη την εποχή κατάφεραν να εκλεγούν στο Κοινοβούλιο!

6.1.3. Δεδομένα για τις χώρες εταίρους του έργου

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Στις 6 Φεβρουαρίου 1918, το βρετανικό κοινοβούλιο ενέκρινε τον "Νόμο περί Λαϊκής Εκπροσώπησης του 1918", ανοίγοντας το δρόμο για τις γυναίκες να ψηφίσουν. Οκτώ εκατομμύρια γυναίκες άνω των 30 ετών είχαν εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους και μετά από μια δεκαετία τους δόθηκε το ίδιο δικαίωμα ψήφου με τους άνδρες, δηλαδή από την ηλικία των 21 ετών.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Περιορισμένα δικαιώματα ψήφου χορηγήθηκαν για πρώτη φορά στις γυναίκες το 1937, ενώ οι γυναίκες απέκτησαν πλήρη δικαιώματα ψήφου το 1944.

ΚΥΠΡΟΣ

Στην Κύπρο δόθηκε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου με την ανεξαρτησία της χώρας το 1960. Σημειώνουμε ότι το 1960, ο Κυπριακός λαός απέκτησε το δικαίωμα ψήφου στο σύνολό του (άνδρες και γυναίκες), τουλάχιστον όσον αφορά τις κοινοβουλευτικές και προεδρικές εκλογές.

ΚΥΡΓΥΖΣΤΑΝ

Η Δημοκρατία της Κιργιζίας το 1929 έλαβε το καθεστώς της «αυτόνομης δημοκρατίας» ως μέρος του SSR. Το Σύνταγμα του Αυτόνομου Κιργιζιστάν. Πριν από το Σύνταγμα της Αυτόνομης Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Κιργιζίας το 1929, δεν υπήρχε σύνταγμα στο Κιργιζιστάν. Ορισμένες κατηγορίες πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, στερούνταν τα δικαιώματα ψήφου.

Το 1936, το Κιργιζιστάν μετατράπηκε σε δημοκρατική ένωση και έγινε μέλος της ΕΣΣΔ. Το δεύτερο Σύνταγμα εμφανίστηκε στις 23 Μαρτίου 1937, ήταν πιο δημοκρατικό και είχε τις αρχές του κοινοβουλευτισμού. Κατάργησε τους προϋπάρχοντες περιορισμούς στο εκλογικό δίκαιο και παγίωσε τη δημοκρατική αρχή της καθολικής, ισότιμης και άμεσης ψηφοφορίας με μυστική ψηφοφορία, και απλοποίησε επίσης τη μορφή της κυβέρνησης και περιόρισε τις λειτουργίες των κρατικών οργάνων, οι οποίες μείωσαν τη γραφειοκρατία.

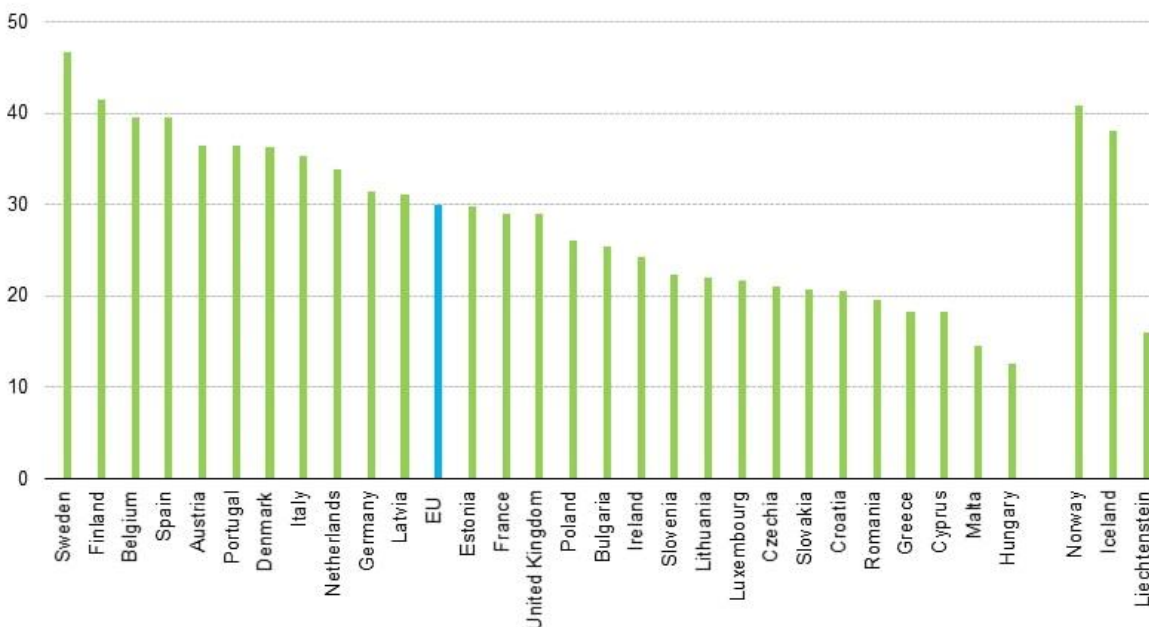
Έτσι, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι γυναίκες της Κιργιζίας έλαβαν το δικαίωμα ψήφου το 1937.

Το πρώτο σύνταγμα μιας ανεξάρτητης Κιργιζικής χώρας εμφανίστηκε στις 5 Μαΐου 1993. Από την ανεξαρτησία, παρά τις πολλές συνταγματικές μεταρρυθμίσεις στη Δημοκρατία της Κιργιζίας, τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών δεν παραβιάστηκαν ούτε περιορίστηκαν ποτέ από το Σύνταγμα. Οι γυναίκες, μαζί με τους άνδρες, είχαν το δικαίωμα να ψηφίζουν και να εκλέγονται.

6.2. Πολιτική συμμετοχή: Γυναίκες στο Κοινοβούλιο ²⁸

Seats held by women in national parliaments 2018

% of seats

Source: EIGE (online code: sdg_05_50)

eurostat

Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ 29,9%

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** κατατάσσεται 14η θέση στην ΕΕ-28 με το ποσοστό των γυναικών στο κοινοβούλιο στο **29,5%**.

Η **Βουλγαρία** κατατάσσεται στην 16η θέση στην ΕΕ-28 με το ποσοστό των γυναικών στο κοινοβούλιο στο **27,1%**.

Η **Κύπρος** κατατάσσεται στην 26η θέση στην ΕΕ των 28 σε σχέση με τη συμμετοχή των γυναικών στο κοινοβούλιο. Το 2018, το ποσοστό των γυναικών στο κοινοβούλιο της Κύπρου ήταν μόλις **18,2%**,

Κιργιστάν Μετά τις εκλογές του 2002, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν μόνο το 6,7% των βουλευτών στο κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Κιργιζίας. Μέχρι το 2005, το Κοινοβούλιο απαρτιζόταν αποκλειστικά από άνδρες. Η υιοθέτηση υποχρεωτικής ποσοστώσης ύψους 30% στον αναθεωρημένο εκλογικό κώδικα το 2007 και το 2011 βοήθησε στη βελτίωση της εκπροσώπησης των γυναικών σε εκλεγμένα αξιώματα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Το

²⁸ Τα δεδομένα έχουν συλλεγεί από την Eurostat για τις χώρες εταίρους του έργου μέλη της ΕΕ. Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_05_50&language=en

2017, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το **19,2%** των βουλευτών, ενώ έλαβαν το 16% των εδρών στο Κοινοβούλιο το 2018.

Σύμφωνα με την Έκθεση για τις δραστηριότητες του κοινοβουλίου για την περίοδο από την 1η Σεπτεμβρίου 2018 έως την 1η Ιουνίου 2019, μεταξύ των βουλευτών υπάρχουν 20 γυναίκες, για το 2020 ο αριθμός αυτός δεν έχει αλλάξει. Ο συνολικός αριθμός βουλευτών στο κοινοβούλιο της Κιργιζίας είναι 120 άτομα, εκ των οποίων 20 είναι γυναίκες, δηλαδή 16,7%

Από την 1η Ιανουαρίου 2020, τίθενται σε ισχύ τροποποιήσεις στον εκλογικό νόμο, σύμφωνα με τις οποίες, σε περίπτωση πρόωρης λήξης εξουσίας αναπληρωτή, η εντολή του μεταβιβάζεται στον ακόλουθο εγγεγραμμένο υποψήφιο:

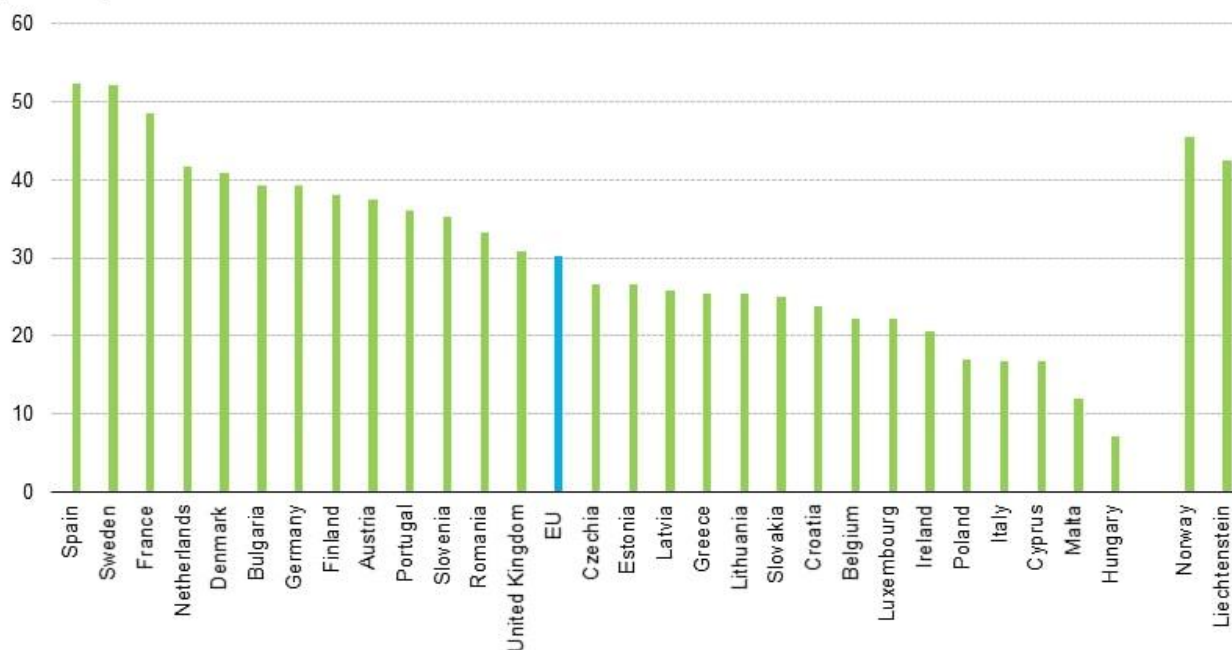
- 1) μεταξύ γυναικών υποψηφίων, σε περίπτωση καταγγελίας των εξουσιών μιας γυναίκας αναπληρωτή ·
- 2) μεταξύ των ανδρών υποψηφίων, σε περίπτωση καταγγελίας των αρμοδιοτήτων ενός ανδρικού αναπληρωτή.

Ελλείψει του αναφερόμενου φύλου στον κατάλογο των υποψηφίων, η εντολή του αναπληρωτή μεταφέρεται στον επόμενο υποψήφιο με τη σειρά του από τον ίδιο κατάλογο.

6.3. Πολιτική συμμετοχή: Γυναίκες στην κυβέρνηση²⁹

Seats held by women in national governments, 2018

(% of seats)

Source: EIGE (online data code: sdg_05_50)

eurostat

Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ το 2018, στο 31,4%

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** κατατάσσεται 13η θέση στην ΕΕ των 28 σε σχέση με τη συμμετοχή των γυναικών στην κυβέρνηση με ποσοστό **32,8%**

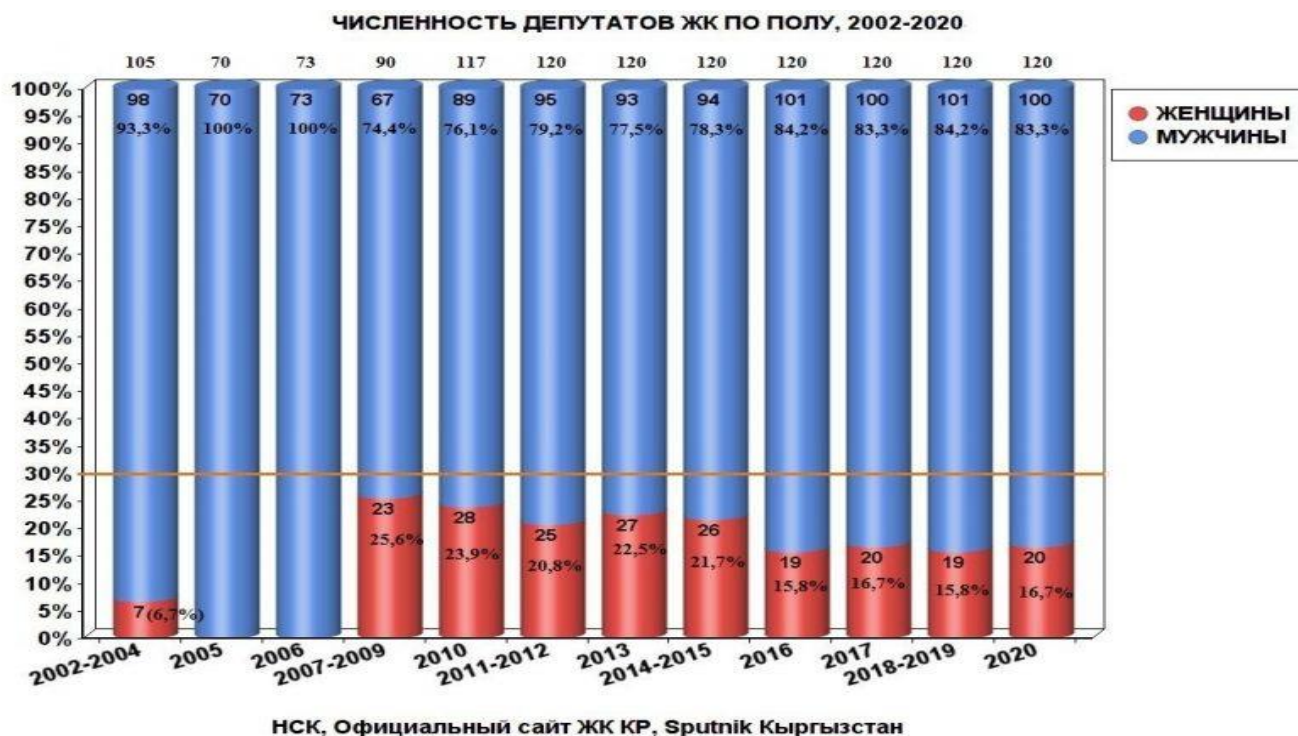
Η **Βουλγαρία** κατατάσσεται στην 6η θέση στην ΕΕ των 28 σε σχέση με τη συμμετοχή των γυναικών στην κυβέρνηση με **38,8%**.

Η **Κύπρος** κατατάσσεται στην 26η θέση στην ΕΕ των 28 σε σχέση με τη συμμετοχή των γυναικών στην κυβέρνηση με **16,7%**.

Κιργιζία - ποσοτώσεις για τις γυναίκες στον εκλογικό νόμο. Το 2007, ο Κώδικας «Στις Εκλογές της Δημοκρατίας της Κιργιζίας» εισήγαγε για πρώτη φορά ποσοστωση 30% για άτομα του αντίθετου φύλου.

²⁹ Data collected from Eurostat for EU member states of partner organizations. Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_05_50&language=en

Το άρθρο 72 του κώδικα ανέφερε ότι ο κατάλογος των υποψηφίων δεν πρέπει να περιέχει περισσότερο από εβδομήντα τοις εκατό ατόμων του ίδιου φύλου, ενώ η διαφορά προτεραιότητας στους καταλόγους υποψηφίων γυναικών και ανδρών που διορίζονται από πολιτικά κόμματα δεν πρέπει να υπερβαίνει τις τρεις θέσεις.

6.4. Πολιτικές για το φύλο και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) ανά χώρα

Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου επηρεάζεται κυρίως από οδηγίες της ΕΕ και διεθνείς συμβάσεις για την προώθηση της ισότητας των φύλων, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW) και η πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου (BPeA). Επιπλέον, έχουν αναπτυχθεί ορισμένα εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ) και στρατηγικές για την αντιμετώπιση της ανισότητας των φύλων, συμπεριλαμβανομένου του ΕΣΔ για την ισότητα των φύλων, το οποίο αναφέρεται συγκεκριμένα στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων παρέχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με δράσεις σε κρατικό επίπεδο για την εφαρμογή της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στο επίπεδο της νομοθεσίας και της κοινωνίας των πολιτών, όπου υπάρχει. Το EIGE (European Institute for Gender Equality) ενημέρωσε τις πληροφορίες του σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στα κράτη μέλη της ΕΕ τον Νοέμβριο του 2019. Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν κατά τη διαδικασία της αναθεώρησης του EIGE 2018-2019

σχετικά με τους θεσμικούς μηχανισμούς για την ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

Μια σύντομη περίληψη για κάθε χώρα παρέχεται παρακάτω.

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Δεν υπάρχει Σύνταγμα που να κατοχυρώνει τις αρχές της ισότητας των φύλων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι προσπάθειες για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν περιγραφεί ως περιστασιακές και αποσυνδεδεμένες από τη γενική πολιτική και τις ατζέντες, χωρίς προγραμματισμένη και δομημένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής.

Στις 23 Ιουνίου 2016, το Ηνωμένο Βασίλειο ψήφισε να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Ο αρνητικός αντίκτυπος στην ισότητα των φύλων είναι μία από τις πολλές ανησυχίες που σχετίζονται με το Brexit, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της προόδου σε σχέση με την ισότητα των φύλων οφείλεται στο πλαίσιο των στρατηγικών και οδηγιών απασχόλησης της ΕΕ για στόχους παιδικής μέριμνας, ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών, για τη μητρότητα και γονική άδεια.

Νομικό πλαίσιο

Ο νόμος για την ισότητα του 2010 είναι το βασικό νομικό μέσο για την ισότητα στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο οποίος απαγορεύει την αθέμιτη μεταχείριση και συμβάλλει στην επίτευξη ίσων ευκαιριών στο χώρο εργασίας και στην ευρύτερη κοινωνία, απαιτώντας από τους «δημόσιους φορείς να αντιμετωπίσουν ένα σύνθετο φάσμα ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένου, αλλά όχι μόνο, του φύλου».

Το *Gender Equality Duty* (GED) το 2006 ήταν η πιο προφανής προσπάθεια του Ηνωμένου Βασιλείου για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

Η Επιτροπή Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (EHRC) είναι ο ανεξάρτητος φορέας ισότητας των φύλων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τον Φεβρουάριο του 2019, το EHRC υπέβαλε την επίσημη αναφορά του στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Η υποδομή του εθνικού μηχανισμού για την ισότητα των φύλων αποτελείται από το Γραφείο Κυβερνητικών Ισότητας (GEO) και την ανεξάρτητη Επιτροπή Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (EHRC).

Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση

Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση σχετικά με το φύλο και την ισότητα δεν φαίνεται να ενσωματώνονται στο εθνικό πλαίσιο. Δεν είναι εμφανείς στα τυποποιημένα προγράμματα εκπαίδευσης και, ως εκ τούτου, φαίνεται να είναι μάλλον ad hoc.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Η Βουλγαρία ενέκρινε το νόμο για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών το 2016. Υιοθέτησε επίσης την εθνική στρατηγική για την προώθηση της ισότητας γυναικών και ανδρών 2016-2020. Επιπλέον, η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης του 2017 (ΕΣΔ) για την περίοδο 2019-2020.

Το βουλγαρικό Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής (MLSP) είναι το υψηλότερο όργανο υπεύθυνο για την ισότητα των φύλων. Στο Υπουργείο, το Τμήμα Ίσων Ευκαιριών είναι αφιερωμένο στις ίσες ευκαιρίες και την κοινωνική πρόνοια.

Ο νόμος για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών ορίζει μια νομική υποχρέωση για την εφαρμογή της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου. Ωστόσο, αυτό ισχύει χωρίς διατάξεις για την εφαρμογή ή για κυρώσεις. Η έννοια της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου περιλαμβάνεται στο Νόμο, με συντονισμό που ανατίθεται στο MLSP και στο Εθνικό Συμβούλιο Ισότητας μεταξύ Γυναικών και Ανδρών.

Από την 1η Ιανουαρίου 2004, ο νόμος για την προστασία από τις διακρίσεις απαγορεύει τις διακρίσεις για ευρύ φάσμα λόγων: φύλο ή φύλο, φυλή, εθνικότητα, βιολογικά χαρακτηριστικά, εθνικότητα, ιθαγένεια, προέλευση, θρησκεία και πεπιοθήσεις, εκπαίδευση, πεπιοθήση, πολιτική σχέση, προσωπική ή κοινωνική κατάσταση, αναπηρία, ηλικία, σεξουαλικό προσανατολισμό, οικογενειακή κατάσταση, ιδιοκτησία ή άλλο λόγο που ορίζεται από το νόμο ή μια διεθνή συνθήκη στην οποία η Βουλγαρία είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Η εθνική στρατηγική για την προώθηση της ισότητας γυναικών και ανδρών 2016-2020. Η στρατηγική προωθεί μια διπλή προσέγγιση για την ισότητα των φύλων συμπεριλαμβάνοντας μια προοπτική του φύλου σε όλες τις πολιτικές και σε όλα τα επίπεδα, μαζί με συγκεκριμένες δράσεις που στοχεύουν ομάδες γυναικών και ανδρών που ενδέχεται να βρεθούν σε μειονεκτικές ή ευάλωτες καταστάσεις.

Η στρατηγική εφαρμόζεται μέσω ετήσιων εθνικών σχεδίων για την προώθηση της ισότητας των φύλων, τα οποία περιλαμβάνουν συγκεκριμένες δράσεις και μέτρα, υπεύθυνους φορείς και δείκτες απόδοσης. Τα σχέδια καλύπτουν τα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν από ιδρύματα, κοινωνικούς εταίρους και ΜΚΟ που εργάζονται για την εφαρμογή της κρατικής πολιτικής για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Η Επιτροπή Προστασίας κατά των Διακρίσεων (DPD) είναι ο ανεξάρτητος φορέας ισότητας που ιδρύθηκε το 2005 από τον νόμο περί προστασίας από τις διακρίσεις (PaDA). Το CPD είναι ένα ανεξάρτητο ημι-δικαστικό όργανο που στοχεύει στην πρόληψη των διακρίσεων και στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών με την εφαρμογή του νόμου για την προστασία από τις διακρίσεις.

ΚΥΠΡΟΣ

Η Κύπρος έγινε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004 και αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να υιοθετήσει σχετικές πολιτικές της ΕΕ για να είναι σύμφωνες με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ως αποτέλεσμα της εναρμόνισης της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο της ΕΕ, ένας σημαντικός αριθμός νομοθετικών μέτρων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων έχουν εγκριθεί την τελευταία δεκαετία, που καλύπτει τους τομείς της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, την ίση αμοιβή, την προστασία της μητρότητας, τη γονική άδεια και τη βία η οικογένεια, μεταξύ άλλων. Συνολικά, η μεταφορά των οδηγιών της ΕΕ για την ισότητα των φύλων στους εθνικούς νόμους της Κύπρου είναι πλήρης και οι νόμοι αυτοί έχουν αρχίσει να έχουν θετική επίδραση στη ζωή των εργαζομένων.

Η Κύπρος δεν έχει δεσμευτικό νομοθετικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνεται στην κυβερνητική στρατηγική και στο *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ισότητα των φύλων* για την περίοδο 2014-2017, παρουσιάζεται ως μη δεσμευτική στρατηγική.

Η αξιολόγηση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης 2014-2017 έδειξε έναν αριθμό τομέων που χρειάζονται βελτίωση. Αυτά είναι α) ζητήματα που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων και που εξακολουθούν να θεωρούνται ως «γυναικεία ζητήματα», β) η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου δεν είναι ενσωματωμένη σε ολόκληρο το φάσμα των αποφάσεων και της χάραξης πολιτικής, γ) της μονάδας ισότητας και του εθνικού μηχανισμού για τα δικαιώματα των γυναικών περαιτέρω ενδυνάμωση όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους και την οικονομική βοήθεια, δ) τομείς όπως η εκπαίδευση, τα μέσα ενημέρωσης, κέντρα λήψης αποφάσεων θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε μια προσπάθεια αλλαγής στάσεων και αντιλήψεων που βλάπτουν την ισότητα των φύλων.

Η απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών το 1994 δημιούργησε τον Εθνικό Μηχανισμό για τα Δικαιώματα της Γυναίκας.

Ο Εθνικός Μηχανισμός αποτελείται από τέσσερις δομές:

- Συμβούλιο των Δικαιωμάτων των Γυναικών, υπό την προεδρία του Επιτρόπου για την Ισότητα των Φύλων και αποτελούμενο από 19 γυναικείες ΜΚΟ και συνδικάτα.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, αποτελούμενη από 69 οργανισμούς που προωθούν την ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένων όλων των μελών του Συμβουλίου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και όλων των δημοσίων υπαλλήλων που είναι υπεύθυνοι για τα δικαιώματα των γυναικών στα υπουργεία και τις υπηρεσίες.
- Διυπουργική Επιτροπή για την Ισότητα των Φύλων, αποτελούμενη από δημόσιους υπαλλήλους που είναι υπεύθυνοι για τα δικαιώματα των γυναικών στα υπουργεία και το Γραφείο Προγραμματισμού.

- Γενική Γραμματεία, η οποία παρέχει διοικητική και επιστημονική υποστήριξη στα συμβουλευτικά ιδρύματα του NMWR μέσω της Μονάδας Ισότητας.

Νομικό πλαίσιο

- Το 2002 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε επαγγελματικά προγράμματα και κοινωνικές ασφάλειες (Ν. 133 (I) / 2002).
- Ένα πρόσθετο νομοθετικό μέσο τέθηκε σε ισχύ το 2002, ο νόμος για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση (L. 205 (I) / 2002).
- Ο νόμος για τη γονική άδεια και την άδεια ανωτέρας βίας (Ν. 47 (I) / 2012), παρέχει το πλαίσιο της γονικής άδειας και για τους δύο γονείς.
- Τέλος, ο νόμος περί προστασίας της μητρότητας (Ν. 100 (I) / 1997) αποτελεί μέρος του προστατευτικού πλαισίου των γυναικών στην απασχόληση.

Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση

Ειδική εκπαίδευση για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στη δημόσια διοίκηση εφαρμόστηκε το 2019 από την Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης. Ένα νέο εγχειρίδιο για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και το σχέδιο δράσης για τη δημόσια διοίκηση εγκρίθηκε και ανακοινώθηκε στα τέλη του 2018.

ΚΥΡΓΥΖΣΤΑΝ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Δημοκρατία της Κιργιζίας έχει επικυρώσει την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη Σύμβαση για τα Πολιτικά Δικαιώματα των Γυναικών, τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών, τις Συμβάσεις της ΔΟΕ και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, τη Διακήρυξη του Πεκίνου και την Πλατφόρμα Δράσης, Στόχοι Αειφόρου Ανάπτυξης (SDG) και Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ 1325, 1820. Οι διατάξεις αυτών των διεθνών εγγράφων εφαρμόζονται στην κρατική νομοθεσία: το Σύνταγμα του Κιργιστάν ορίζει ότι οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα και ελευθερίες, ίσες ευκαιρίες για την πραγματοποίησή τους (μέρος 4, άρθρο 16)· ενώ έχει εκδοθεί νόμος για τις «κρατικές εγγυήσεις για ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες». Για την υλοποίηση των ευθυνών για την προστασία της ισότητας των φύλων, η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κιργιζίας έχει υιοθετήσει μια εθνική στρατηγική για την ισότητα των φύλων έως το 2020 σύμφωνα με το CEDAW³⁰. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ισότητα των φύλων και η ενσωμάτωση των θεμάτων,

³⁰ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW).

δημιουργήθηκε το Κρατικό Συμβούλιο Ανάπτυξης των Φύλων, το οποίο ενίσχυσε την υλοποίηση της πολιτικής για τα φύλα σε στρατηγικά έγγραφα.³¹

Εθνική στρατηγική για το φύλο για την περίοδο 2012-2020 και το εθνικό της σχέδιο δράσης για την περίοδο 2018-2020 (ΕΣΔ για τα φύλα). Το Τμήμα Πολιτικής Φύλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ανάπτυξης επιβλέπει την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.

National Gender Machinery (MLSD) υπεύθυνο για την ανάπτυξη και έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την ισότητα των φύλων 2018-2020

Ο νόμος «περί κρατικών εγγυήσεων για ίσα δικαιώματα και ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες» ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 2008.

Το Κιργιστάν έχει επομένως μια εκτενή νομοθετική βάση που εγγυάται την ισότητα των φύλων. Οι αστικοί, ποινικοί, εργατικοί και οικογενειακοί κώδικες διακηρύσσουν ίσα δικαιώματα για άνδρες και γυναίκες. Το 2013, το Κιργιστάν ενέκρινε έναν οδικό χάρτη για την αειφόρο ανάπτυξη για το 2013 έως το 2017 που πρότεινε το γραφείο του Προέδρου. Αυτός ο χάρτης ενισχυεί την πρώτη, μακροπρόθεσμη, καινοτόμο στρατηγική για την ισότητα των φύλων (2012-2020) και το αρχικό εθνικό σχέδιο δράσης για το 2012.³²

Η πρώτη μακροπρόθεσμη εθνική στρατηγική(ΕΣ) για την ισότητα των φύλων της Δημοκρατίας της Κιργιζίας για την επίτευξη της ισότητας των φύλων έως το 2020 εγκρίθηκε το 2012 σύμφωνα με το CEDAW.³³

Παρά τις παραπάνω προσπάθειες, η χώρα εξακολουθεί να υποφέρει από υψηλές και αυξανόμενες ανισότητες και αντιμετωπίζει μεγάλες περιφερειακές ανισότητες. Οι γυναίκες αποκλείονται σε μεγάλο βαθμό από τη λήψη αποφάσεων. Η βία κατά των γυναικών είναι ευρέως διαδεδομένη και λαμβάνει πολλές μορφές, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η απαγωγή νύφης, το εμπόριο, οι πρώιμοι γάμοι και η σωματική κακοποίηση. Η αρνητική ερμηνεία ορισμένων πολιτιστικών και κοινωνικών πρακτικών περιορίζει όλο και περισσότερο τα δικαιώματα των γυναικών να ελέγχουν τη ζωή τους. Υπάρχει αυξανόμενος κίνδυνος συμμετοχής των γυναικών σε ριζοσπαστικές θρησκευτικές ομάδες.³⁴

³¹ Σχέδιο του UNDP με θέμα *Improving institutionalization of gender mainstreaming practices into national policies*. Διαθέσιμο στο <https://www.kg.undp.org/content/kyrgyzstan/en/home/projects/gender-mainstreaming-practices.html>

³² <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/kyrgyzstan>

³³ UNDP Gender Equality Strategy 2018. Διαθέσιμο στο: <https://www.undp.org/content/dam/kyrgyzstan/Publications/gender/UNDP%20in%20Kyrgyzstan%20Gender%20Equality%20Strategy%202018.pdf>

³⁴ <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/546966/kyrgyz-republic-country-gender-assessment-2019.pdf>

Βιβλιογραφία

- Aimin, Z. (2002). *The Origins of the African American Civil Rights Movement, 1865-1956*. New York: Routledge.
- Bauer, P (2015). Gerda Lerner | biography- Austrian-born American writer and educator. In *Britannica.com*. Retrieved November 10, 2015.
- De Beauvoir, S. (1949). *Le deuxième sexe*. Paris: Gallimard.
- Bravo-Baumann, H. 2000. Capitalisation of experiences on the contribution of livestock projects to gender issues. Working Document. Bern, Swiss Agency for Development and Cooperation.
- Browns, M. (1990) Theoretic approaches. The development of women studies. The Netherlands: STEO-Gravehage.
- Brown, R. (1995) *Prejudice: It's Social Psychology*. Oxford: Blackwell
- Connell, R. W. (1987) *Gender and Power - Society, the Person and Sexual Politics*, Polity Press, Cambridge.
- Encyclopedia of the Sciences of Learning (2012). ISBN : 978-1-4419-1427-9. Bertram C. Bruce, Naomi Bloch
- Faragher, J. M. and Howe, F. (eds) (1988). *Women and Higher Education in American History: Essays from the Mount Holyoke College Sesquicentennial Symposia*. New York: W. W. Norton.
- International Labour Office. (2000). *ABC of women worker's rights and gender equality* (p. 48). Geneva: ILO.
- Jacobs, J. (1999). *Experiential education: The main dish, not just the side course*. Boulder, CO: Association for Experiential Education
- Johnson, B., & Eagly, A. (1989). Effects of involvement and persuasion. A Meta analysis. *Psychological Bulletin*, 106, 290-314
- Kyritsi, Th. (2019). *Report on the Modern and Contemporary History of Women* produced within the framework of the project "Women's History Archive – Cyprus Library Online for Gender" implemented by the Research Institute Promitheas in cooperation with the Center for Gender Equality and History and the University of Cyprus.

- Lerner, G. (1975). Placing women in history: Definitions and challenges. In *Feminist studies*. 93(1/2): 5-14.
- Moscovici, S. (1961) *Psychoanalysis. Its Image and Its Public*. Cambridge: Polity Press.
- New Oxford American Dictionary (3 ed.). (2010). Oxford University Press.
- Perrot, M. (2006). *Mon histoire des femmes*. Paris: Seuil.
- Rose, S. (2010). *What is gender history?* Cambridge: Polity Press.
- Rubin, G. & Butler, J. (1994). Sexual traffic, *Journal of Feminist Cultural Studies*. Vol. 6(2/3): 62–99.
- Scott, J. W. (1988). *Gender and the Politics of History*. New York: Columbia University Press.
- Scott, J. W. (1986). Gender: A Useful category of historical analysis. *American Historical Review* 91: 1053-75.
- Simpson, G. & Yinger, J. M. (1985). *Racial and Cultural minorities: an analysis of prejudice and discrimination*. New York: Harper & Row.
- Stromquist N.P. (2007). *The Gender Socialization Process in Schools: A Cross National Comparison*. Background Paper Prepared for the Education for All Global Monitoring Report, 2008. Paris: UNESCO.
- Smith, B.G. (2000). *The Gender of history: Men, women and historical practice*. U.S.A.: Harvard University Press.
- Tajfel, H. & Turner, J. (1986). The Social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. Austin (Eds), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson-Hall.

Ιστοσελίδα

FAO Web site on gender: www.fao.org/Gender/gender.htm